

DISKUZE

Petr Mallota

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec Spekulace, fakta a role Jiřího Vovsa

V poúnorovém Československu se protikomunistický odboj projevoval mnoha způsoby. Od podpory perzekvovaných osob, organizování útěků na Západ, přes špionáž (zde čelné místo bezesporu zaujímají aktivity kurýrů, tzv. agentů-choďců), kolportaci protirežimních tiskovin, až po ozbrojený odpor jednotlivců či ilegálních skupin. V rámci výzkumu protikomunistického odboje figuruje jako podstatné a přitom dosud stále nedostatečně zpracované téma problematika pokusů o uskutečnění protikomunistického ozbrojeného převratu. Ten měl v poúnorovém Československu nastolit opět demokratický právní řád.

Jestliže snaha odstranit totalitní režim tvořila logický rámec všech tehdejších ilegálních aktivit, stála zde ale zároveň jako v podstatě vzdálený cíl, k jehož naplnění je zapotřebí pracovat nepřímými akcemi. Naproti tomu u jiných odbojářů bylo naplnění tohoto cíle ústředním bodem jejich aktivit, pro který pracovali přímo. A to byl i případ odbojářů z podzemní organizace Praha – Žatec.

V pohledu, který stále silně rezonuje v pracích historiků i publicistů, jenž má jistě své kořeny v rehabilitacích politických kauz komunistického režimu na konci šedesátých let minulého století, jsou všechny pokusy o puč proti tehdejšímu režimu¹ hodnoceny poměrně jednoznačně: podle autorů se jednalo o činnost vykonstruovanou či vyprovokovanou bezpečnostními složkami komunistického státu.² Na jeho aktery se v souladu s touto interpretací nahlíží reduktivně pouze jako na „oběti“, a to ve smyslu jejich údajné pasivity či odbojové indiference. Do popředí vystupovalo tzv. porušování socialistické zákonitosti, ve své době fungující jako specifická katarze režimu, jenž se snažil vyrovnat s temnou minulostí, na druhou stranu však na svém uchopení moci a jejím podržení neochvějně trval.

1 Nejčastěji jsou sem řazeny aktivity ilegálních skupin Šeřík a Pravda zvítězí (akce plánována na dny prvního výročí komunistického puče, tzn. únor 1949, jako provokatér zde figuroval pplk. Josef Hruška). Dále pak činnost protikomunistické organizace Praha-Žatec, označovaná též jako akce „Norbert“ nebo akce „Březen“, jindy jako akce „Praha“ či Jebavého puče (ozbrojené vystoupení nakonec odbojářů naplánovali na noc z 8. na 9. března 1949). Patří sem i tzv. Prokešův či Borkovcův puč, označovaný též jako akce „Květa“ a konečně také aktivity Čančíkovy skupiny Zvon. Obě tyto organizace plánovaly převrat na 17. května 1949.

2 Viz např. KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister & Principal, Brno 2008; BÍLEK, Jiří: *Československá armáda jako oběť i nástroj politické perzekuce. Sborník vybraných dokumentů z let 1948-1953*. AVIS, Praha 2005; PEJČOCH, Ivo: *Protikomunistické puče. Historie pokusů o vojenské svržení komunistického režimu v Československu v letech 1948 až 1958*. Svět křídel, Cheb 2011.

Bylo tomu však opravdu tak? Respektive bylo tomu tak u všech nám známých pokusů naplánovat a následně provést protikomunistický převrat? Problém výše naznačeného přístupu, který samozřejmě figuruje i ve způsobu nazírání na problematiku protikomunistického odboje jako takového (např. přiznání existence ozbrojeného odporu je ve zjevném rozporu s uplatňovaným konceptem „oběti“), tkví především v tom, že nedostatečně diferencuje mezi jednotlivými případy. Jelikož si již toto hledisko do jisté míry vydobylo pozici jakéhosi platného a závazného axiomu, vede často badatele k jeho automatickému a nekritickému přijímání. Otevírá se tím prostor ke spekulacím, jež mají nezdědka parametry konspiračních teorií.

Metoda zkoumání a její výsledky jsou zde citelně poznamenány touto apriorní jistotou o angažovanosti Státní bezpečnosti (StB) či vojenského obranného zpravodajství (OBZ). Mnohdy pak tvoří symbiotický vztah s neochotou či nedostatkem času zabývat se jednotlivými složitými kauzami podrobněji. Jestliže v hrubých rysech již předem „víme“, či údajný rukopis ten či onen odbojový akt vlastně nese, má vůbec smysl pátrat v archivech, studovat tisíce stran archiválií či vyhledávat pamětníky a získávat jejich svědectví? Věta „Případ byl pravděpodobně vykonstruován nebo vyprovokován StB či OBZ“ se stává jakousi mantrou, která se vyskytuje v téměř každé studii na dané téma. A svým způsobem poskytuje alibi. Nutno dodat, že se jí v několika případech, kdy lze tento výrok označit za diskutabilní, nevyhnul ani autor předkládané studie.

Ne že by tento přístup neměl alespoň zčásti své opodstatnění. Konstruování, případně provokování protirežimní činnosti, které se stalo nástrojem likvidace ať již potenciálních či skutečných odpůrců nových „lidově demokratických“ pořádků, prostě neodmyslitelně patří k zakladatelské etapě komunistického režimu. Každý historik, který se tímto smutně proslulým obdobím zabývá, narazil na bezpočet takových otřesných případů. Ostražitost je zde tedy zcela na místě. Co si však počít s těmi kauzami – a že jich není málo – které se tomuto zařazení při hlubším vhledu vzpírají? Logickým výrazem oné „jistoty“ při řešení této situace je mnohdy bagatelizování činnosti odbojářů – často s „bohulibým“ cílem vměstnat je do „nenapadnutelné“ a „legitimní“ kategorie obětí (šlo tedy o vykonstruování celé věci) či hledání a následné nalézání „provokatéra“, které slouží v podstatě těmuž.

Takto publicista Jaroslav Pospíšil „identifikoval“ v moravské protikomunistické odbojové organizaci Světлана jako „arciprovokatéra“ nejdříve bývalého partyzánského velitele Josefa Vávru-Staříka a posléze rovněž partyzána Antonína Slabíka, aniž k tomu předložil jakékoliv relevantní důkazy.³ Podobně lze nahlížet známou kauzu studenta Miloslava Choce, jenž měl 27. května 1948 provést v Praze atentát na vedoucího partyzánského oddělení na ÚV KSČ Augustina Schramma, přičemž se zde často nekriticky operuje s tím, že se tento mladík stal součástí zpravodajské hry některých komunistických bezpečnostních složek.⁴ Nalézání oné temné postavy, tahající

3 POSPÍŠIL Jaroslav: *Hyeny*. Lída, Vizovice 1998, s. 270–274; POSPÍŠIL, Jaroslav: *Hyeny v akci*. Lída Vizovice 2003.

4 Osvěžující pohled na údajně záhadné události kolem kurýra Miloslava Choce, jenž se na rozdíl od mnoha předešlých nenechává spouštět obvyklými klišé, a naopak kriticky pracuje s dostupnými prameny viz PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop: *Agenti – chodci na popravěšti. Kurýři západních zpravodajských služeb popravení v letech 1949–1958*. Svět křídlel, Cheb 2010, s. 148–161.

Petr Mallota

za nitky v protikomunistické organizaci Praha – Žatec, přivedlo kdysi mezi hlavní podezřelé Miloslava Jebavého⁵, což bylo vzhledem k jeho roli organizátora a jednoho z vedoucích této ilegální skupiny pochopitelné.⁶ Nejnověji pak vyslovil podezření o podchyčení organizace ze strany komunistické tajné policie historik Jiří Plachý. Podle jeho názoru se tak mělo stát skrze osobu žateckého restaurátora a válečného veterána ze Západu Jiřího Vovsa.⁷ Ten zemřel jako komunistický vězeň v roce 1959.

Následující text si klade za cíl seznámit čtenáře s nejnovějšími poznatky o skutečném pozadí dramatického a tragického případu protikomunistické organizace Praha – Žatec. V mnohém čerpá či navazuje na autorovu předešlou studii, jež vyšla ve sborníku k 80. výročí narození historika Václava Vebera.⁸ Přináší ovšem i další, zcela unikátní důkazy toho, že v ilegální organizaci Praze–Žatec žádný provokatér nepůsobil, že k jejímu rozkrytí komunistickými zpravodajskými službami došlo na základě zcela jiných okolností. Práce je rozdělena do tří hlavních částí. V první jsou stručně nastíněny základní kontury činnosti odbojářů, v druhé je předmětem autorova zájmu Jiří Voves a jeho údajná „temná“ role. Ve třetí je pak na základě sumy archivních dokumentů objasněno, jak vlastně došlo k „realizaci“ žateckých odbojářů.

Z výše napsaného je jasné, že poslední část činí z velké části zbytečnou samostatnou kapitolu o Jiřím Vovsovi. Když víme, jak tehdejší smutné události proběhly a žádný provokatér v nich nefiguruje, automaticky to zbavuje hrozného podezření i tohoto muže. Pro úplnost je však zpracována i tato část, a to záměrně tak, jako bychom v ruce žádné předmětné archiválie k okolnostem rozbití organizace Praha – Žatec neměli. Vzhledem k vážnosti tvrzení kolegy historika Jiřího Plachého, jehož práce na neoraném poli historického výzkumu si jinak autor této studie váží, s ohledem na jím nešťastně použité „důkazy“ a způsob jejich interpretace, je totiž zajímavé podniknout i tuto exkurzi.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

Případ protikomunistické odbojové organizace Praha – Žatec byl jednou z prvních kauz spojených s pokusem o provedení ozbrojeného protikomunistického převratu. Vzhledem k tomu, že v ní působil mnoho vojáků a svůj part v ní měly odehrát i některé vojenské posádky, vysloužila si za minulého režimu dokonce místo na stránkách pátého dílu *Vojenských dějin Československa*, byť zmínka obsahuje, pomineme-li dobově poplatný kontext, značné chyby.⁹

5 Blíže k osobnosti Miloslava Jebavého MALLOTA, Petr: Voják druhého a třetího odboje Miloslav Jebavý. *Paměť a dějiny*, 2011, roč. 5., č. 4, s. 108–124.

6 CÍLEK, Roman: *Čas triumfu, čas pomsty. 1948–1952: pohled do zákulisí politických zločinů*. Tempo, Třebíč 1997, s. 155–166.

7 PLACHÝ, Jiří: Praha–Žatec a StB? *Paměť a dějiny*, 2013, č. 1, s. 47–55. V podobném duchu vyznívají i práce historika Ivo Pejčocha. Viz PEJČOCH, Ivo: *Protikomunistické puče. Historie pokusů o vojenské svržení komunistického režimu v Československu v letech 1948 až 1958*. Svět křidel, Cheb 2011; PEJČOCH, Ivo: „Akce Praha–Žatec“. Údajný pokus o vojenský protikomunistický puč. *Historie a vojenství*, 2010, č. 2, s. 33–51.

8 MALLOTA, Petr: *Protikomunistická odbojová organizace Praha–Žatec. Konstrukce, provokace, či skutečnost?* In: Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi. ÚSTR, Praha 2012, s. 75–102.

9 *Vojenské dějiny Československa (1945–1955) – V. díl. Naše vojsko*, Praha 1989, s. 287.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

Z typologicky podobných mu předcházely aktivity ilegálních skupin Šerík a Pravda zvítězí. Zde však nechvalně působil agent OBZ, podplukovník ve výslužbě Josef Hruška. Tento muž skutečně činnost odbojářů, mezi nimiž vynikali studenti Právnické fakulty Univerzity Karlovy Karel Bacílek a Boris Kovaříček, provokoval (nicméně ti sami měli enormní zájem o ilegální činnost a již před jeho vstupem na scénu vytvářeli vlastní odbojové buňky). Po dohodě se svými nadřízenými předestřel svým druhům fiktivní plán na uskutečnění komunistického převratu ve dnech prvního výročí komunistického puče, tedy v únoru 1949. Zatýkáni, které se rozběhlo v prosinci 1948, přivedlo do vězeňských cel desítky lidí, mezi nimi i někdejšího vojenského velitele Pražského povstání generála Karla Kutlvašra. I on totiž patřil mezi ty, kteří se ocitli v Hruškově volavčí síti, když se zúčastnil jedné ze schůzek s ním. Výsostným paradoxem ovšem bylo, že s rukama v poutech skončil i sám provokatér. A nestalo se tak jen kvůli zabránění jeho dekonspirace. Podplukovníka Josefa Hrušky, nyní již nepohodlného svědka celé zpravodajské hry, se nadřízení rozhodli zbavit. I on byl tedy ve dnech 12.–16. května 1949 souzen Státním soudem Praha jako skutečný odbojář a již 24. května 1949 spolu se svými oběťmi, studenty Karlem Bacílkem a Borisem Kovaříčkem v pankrácké věznici popraven.

Činnost „žatecko-pražského“ podzemí, jež je v centru naší pozornosti, lze zhruba vymežit koncem roku 1948 a prvními měsíci roku 1949. V organizaci, která se větvila do různých skupin, lze rozeznat jak skutečně angažované osoby, tak samozřejmě lidi, kteří se „provinili“ pouze povšechným povědomím o jejich aktivitách a které následná vyšetřovací a soudní mašinerie doslova semlela. Neaktivnější buňky působily v Praze a Žatci (odtud i pojmenování, které ovšem vzniklo až dodatečně), další pak byly např. v Kralovicích, Chomutově či Plzni. Koordinátorem činnosti celé organizace se stal válečný veterán, praporčík cizinecké legie Miloslav Jebavý z Prahy.

V hlavním městě získali odbojáři zázemí přímo v generálním štábu pplk. Viléma Soka-Siegra, který následně zasvětil některé své kolegy (pplk. generálního štábu Josefa Gonice, majora ing. Jana Krátkého, štábního rotmistra Vladimíra Dratvu). Další osoby okolo sebe shromáždil pražský obchodník Bohuslav Hubálek a příslušník SNB Václav Šimák. V Žatci existovala v podstatě dvě centra. Civilní centrum, v němž působili především bývalí příslušníci SNB a kde pozici neformálního vedoucího zastával žatecký restaurátér a bývalý voják československé zahraniční armády Jiří Voves (členy organizace zde byli např. Stanislav Körner, František Ouřada, Antonín Zajíček, František Šebesta, Karel Triner, Václav Žatecký) a vojenské centrum, kde byl hlavní postavou kapitán Karel Sabela (jeho podřízení byli vojáci Vladimír Drábek, Václav Dufek, Jiří Fikrt, Ladislav Janáček, Josef Kovářík, Josef Ledvína, Josef Masopust, Rudolf Podaný, Ladislav Šilhánek a další). Byli to totiž právě žateckí tankisté, kteří měli podle plánů sehrát zásadní roli v připravovaném puči – jejich dvacet tanků, které by přijely v určený den do Prahy, mělo zažehnout oheň povstání. Počítalo se s obsazením strategických budov (vedle ministerstva národní obrany i další klíčová ministerstva, Československý rozhlas, sekretariát KSČ na Příkopech, ruzyňské letiště atd.) a rovněž s osvobozením politických vězňů. Datum tohoto ozbrojeného vystoupení se několikrát změnilo. Nejdříve se jako nejvýhodnější den jevil 19. únor 1949, pak 5. března 1949, kdy měla přes Prahu projíždět ze cvičných střelb kralovická rota kapitána

Petr Mallota

Františka Šlajse, jenž byl též členem tajného podzemí. Nakonec Miloslav Jebavý určil jako definitivní datum noc z 8. na 9. března 1949, jelikož se rýsovala možnost zapojit do celé akce ještě milovickou posádku.

K ničemu však nedošlo, protože se mezitím rozběhlo zatýkání, kterému padlo za obětí okolo tří stovek lidí. Ti byli následně souzeni v několika soudních procesech Státním soudem Praha. Ten nejvýznamnější a zároveň nejtragičtější se odbyl ve dnech 30. května až 9. června 1949 v Praze před tribunálem, jemuž předsedal dr. Jaroslav Novák (intervenujícím prokurátorem zde byl generál justice Jan Vaněk a dr. Tichý). Na lavici obžalovaných stanulo 15 mužů, mezi nimi v podstatě i celé vedení organizace, čemuž odpovídaly i výše trestů: pět trestů smrti (Miloslav Jebavý, Bohuslav Hubálek, Vilém Sok-Sieger, Karel Sabela a Josef Gonic), osm trestů na doživotí (Jiří Voves, Václav Šimák, František Řepa, Vladimír Struska, Jan Seifert, Jan Krátký, František Šlajs a Antonín Vinš) a dva tresty těžkého žaláře v trvání 25 let (František Ouřada a Stanislav Körner). Hrdelní tresty byly vykonány 18. července 1949 na dvou nádvořích pankrácké věznice.

Role restaurátéra Jiřího Vovsa

Jiří Voves přišel na svět 16. dubna 1910 v Ledčicích (tehdy politický okres Roudnice, dnes okres Mělník) do rodiny učitele Antonína Vovsa a Heleny Vovsové, rozené Horčové. Po absolvování obecné školy ve svém rodišti a školy měšťanské v Roudnici se začal v Národním domě v Liberci učit číšníkem (od 1. října 1924 do 1. října 1927), zároveň zde navštěvoval živnostenskou odbornou školu pokračovací. Po vyučení změnil Jiří Voves své působiště, od 1. srpna 1927 do 30. října 1929 byl zaměstnán jako číšník v nádražní restauraci ve Falknově nad Ohří (od roku 1948 Sokolov). Nedlouho poté, v průběhu roku 1930, se vypravil do zahraničí. Ve svém oboru pracoval nejprve ve Francii, posléze na Korsice, aby se nakonec usadil v Africe, konkrétně v marocké Casablance. Přátelství s krajanem Miloslavem Jebavým, který v Maroku sloužil jako voják cizinecké legie, a Václavem Žateckým, který v Casablance pracoval jako strojní zámečnický v cukrovaru, se datuje právě od té doby, přesněji od roku 1938, kdy se tam dotyční potkali. Jiří Voves se v Casablance postupně vypracoval z číšníka na vrchního číšníka a posléze se podle svých slov stal společníkem jedné z místních kaváren, později pak provozoval se svou družkou, francouzskou státní příslušnicí André Rousseau, s níž žil od roku 1935 ve společné domácnosti, hotel Lutecia. Po vypuknutí války ho údajně československé úřady mobilizovaly, a tak odjel do Francie, kde však již do bojů nezasáhl a po demobilizaci se vrátil zpět do Casablancy.¹⁰ Do československé zahraniční armády se znovu přihlásil na počátku března 1944. Vojenskou službu konal od 7. července 1944 do 6. října 1945, přičemž se v rámci Čs. samostatné obrněné brigády podílel na obléhání francouzského přístavu Dunkerque.

Po své demobilizaci na podzim roku 1945 (z armády odcházel v hodnosti desátníka) požádal Jiří Voves o repatriaci zpět do Maroka, když se předtím v Československu

10 Jednalo se o mobilizaci vyhlášenou v listopadu 1939 Československým národním výborem. Týkala se i těch československých občanů, kteří trvale žili ve Francii nebo na územích pod její správou.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

neúspěšně pokoušel získat do pronájmu nějakou z nádražních restaurací.¹¹ V Africe byl po několika týdnech vyzooměn, že se jeho žádosti vyhovuje (obdržel restauraci na žateckém nádraží), a tak se na počátku roku 1946 vrátil zpět. Ve svém podniku zaměstnal jako účetního svého bratra Josefa. Jiří Voves byl od roku 1947 členem Československé strany národně socialistické, po únoru 1948 si podal přihlášku do KSČ. Po Vovsově zatčení v květnu 1949 si Krajské velitelství StB Praha, jež provádělo „realisaci“ odbojové organizace Praha – Žatec vyžádalo na Oblastním velitelství Národní bezpečnosti v Mostě jeho charakteristiku. Z ní celkem jednoznačně vyplývá, že Vovsovo členství v KSČ mělo, eufemisticky řečeno, velice formální podobu. Líčen je jako odpůrce nových pořádků, který se zabývá machinacemi se zlatem a dolary, jimiž také podporuje osoby, jež později uprchly za hranice.¹²

Křivolaké osudy rodáka z Ledčic, jehož stopy se otiskly na mnoha v té době pro běžného československého občana exotických místech, čtenářům předložil včetně uvedení mnoha zajímavých detailů, zejména pak z období vojenské služby, zmiňovaný historik Jiří Plachý. Ten také při zpracovávání Vovsova životopisu, který doposud mezi příspěvky k dané tematice chyběl, narazil v jeho vojenském kmenovém listě na následující pasáž: *1. 2. 46 – Přiját jako čekatel SNB. 12. 1947 – Převzat definitivně do stavu SNB. Osvobozen po dobu činné služby u SNB od služební povinnosti ve vojsku.*¹³

Právě tato zmínka následně orientovala autorovy další úvahy. Ve své studii si všímá údajně podezřelých okolností, mezi něž řadí to, že Jiří Voves zahájil provoz restaurace na počátku února 1946, že ve stejném roce se opět setkal se svými starými známými Václavem Žateckým a Miloslavem Jebavým, které následně zval, aby ho v jeho žateckém podniku navštěvovali. Tyto přátelské styky pokračovaly i po komunistickém převzetí moci v únoru 1948, [...] *kde jinde než ve Vovsově nádražní restauraci. Impulz k tomu vyšel jednoznačně od Vovse.*¹⁴ Mezi jeho hosty se také začali objevovat novými lidově demokratickými pořádky postizení občané: autor upozorňuje, že právě z tohoto podhoubí vzniklo jádro budoucí protikomunistické organizace Praha – Žatec přičemž Jiří Voves získal roli jednoho z vedoucích, který koordinoval rozšiřování sítě odbojářů právě na Žatecku, mnohé osoby pak sám zapojoval. Každopádně centrem těchto ilegálních aktivit byla vlastně jeho nádražní restaurace a přílehlé bytové prostory, jež poskytovaly odbojářům zázemí: *Restaurace na žateckém nádraží a u ní se nacházející Vovsův byt se staly doslova hlavním štábem plánovaného povstání – během února 1949 zde proběhlo několik klíčových schůzek, na nichž se setkali spiklenci z různých regionů. Jiří Voves vždy vystupoval v úloze hostitele, ale také velmi aktivně zasahoval do jednání.*¹⁵

11 *Archiv bezpečnostních složek* (dále jen ABS), fond (dále jen f.) Vyšetřovací spisy – Centrála (dále jen MV-V), vyšetřovací spis archivní číslo (dále jen a. č.) V-6147 MV, životopisné údaje z výslechových protokolů Jiřího Vovsa a dalších materiálů. *Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv* (dále jen VÚA – VHA), f. Kmenové listy, kmenový list Jiřího Vovsa. Bratrovu snahu získat po válce do nájmu nádražní restauraci autorovi potvrdil i Josef Voves. Viz emailová korespondence autora s Josefem Vovsem z 19. 1. 2013.

12 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – operativní podsvazek č. 6, charakteristika Jiřího Vovsa z 2. 6. 1949.

13 PLACHÝ, Jiří: Praha-Žatec a StB?, s. 50 a 54.

14 Tamtéž, s. 50.

15 Tamtéž, s. 51.

Petr Mallota

V textu je rovněž pojednáno o nikdy nerealizovaném útěku pomocí uneseného letadla z žateckého letiště. Skupina asi 15 zasvěcených osob z okruhu Vovsových známých, mezi nimiž figurovali i Miloslav Jebavý a Václav Žatecký, se touto myšlenkou obírala v letních měsících roku 1948, aby na ni nakonec rezignovala, přičemž [...] *Za skutečným zrušením plánů na útěk celé skupiny za hranice však stál Jiří Voves. Do protokolu uvedl, že nechtěl opustit svoji tehdejší snoubenku, která by jej zřejmě do exilu nenásledovala.*¹⁶

Autor dále podotýká, že Jiří Voves [...] *byl zajištěn až 7. března 1949, avšak od prvního dne svého pobytu ve vazbě začal obsáhle vypovídat nejen o činnosti své, ale především o dalších zatčených. Stejně obsáhle jsou jeho výslechové protokoly i z následujících dnů.* Dále se mu zdá, že Voves po zatčení přece jen vycházel záměrně vyšetřovateli vstřícněji než někteří další vyšetřovanci.¹⁷

Vyšetřování pak, jak se dočteme v textu studie, probíhalo i v tehdejšímu kontextu neobvykle rychle, když příslušníci StB vypracovali trestní oznámení na hlavní skupinu odbojářů k 22. dubnu 1949.

Právě zmínka ve Vovsově kmenovém listu, v souvislosti s výše popsány „podezřelými“ okolnostmi dala život následující interpretaci: *Pakliže skupina nevznikla přímo jako volavčí síť tajné policie (což je na základě toho, že jeden z jejich „otců-zakladatelů“ byl kmenovým příslušníkem SNB „vysazeným“ v legalizovaném civilním zaměstnání, velmi pravděpodobné), měla o ní přinejmenším od okamžiku jejího založení podrobné informace a de facto řídila nebo alespoň výrazně ovlivňovala její činnost.*¹⁸

Radikální, ničím nepodložená spekulace se tu najednou zhmotňuje do podoby údajně pravděpodobného scénáře, aniž by vůbec brala v potaz dochované prameny a často i elementární logiku. Jejím charakteristickým znakem je, že neobstojí při prvním zevrubnějším testování své věrohodnosti, ale byla-li již jednou zformulována a artikulována, dosti drtivě dopadá zejména na pověst dnes již nežijících aktérů. Jak to tedy s údajným podchycením této „ilegality“ komunistickou tajnou policií skrze osobu Jiřího Vovsa vlastně bylo?

První otázka, s níž se musíme vyrovnat, zní: Byl Jiří Voves skutečně příslušníkem SNB? Ačkoli autor o tomto nijak nepochybuje a bere výše citovaný záznam jako nepochybnitelný fakt, s nímž pak dále specifickým způsobem pracuje, je třeba si uvědomit, že zde přesto existuje jistá distance mezi informací o tomto stavu uvedeném ve vojenském kmenovém listě a explicitním důkazem, jímž by mohl být například dochovaný personální spis v Archivu bezpečnostních složek. Zkrátka i úřední listiny obsahují omyly či nepřesnosti a je nanejvýše nutné provádět pečlivou kritiku pramene, jehož standardní součástí je i ověřování informací z několika zdrojů. Ohledně takovýchto chyb nemusíme chodit daleko, člen stejné protikomunistické organizace Jaroslav Gajdoš, jemuž se po dekonspiraci sítě zdařil za dramatických okolností útěk na Západ, je v tajných dokumentech z provenience StB označován dokonce za nadporučíka SNB, ač s tehdejší československou policií neměl v tomto směru co do činění.¹⁹

16 Tamtéž.

17 Tamtéž, s. 52.

18 Tamtéž, s. 55.

19 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, operativní podsazek č. 15, zpráva sektoru BAa z 19. 5. 1950.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

Jak se vypořádat se skutečností, že o Vovsově příslušnosti k policii neexistuje jakýkoli jiný důkaz či alespoň indicie z jiného zdroje, která by ji potvrzovala? Nejde zdaleka jen o to, že Voves sám v žádném ze svých mnoha životopisů, výpovědí a vystoupení před soudem svou policejní angažovanost neuvádí a za zcela nesmyslnou ji označuje i jeho bratr Josef, rovněž člen žatecko-pražského odbojového podzemí, žijící dnes po svém dramatickém útěku před StB v březnu 1949 v USA.²⁰ Snad ještě závažnější je skutečnost, že neexistuje vůbec žádný úřední záznam, který by jeho příslušnost k policejnímu sboru reflektoval (sic!). Byl-li Jiří Voves od roku 1946 u SNB (nejprve jako čekatel SNB, posléze měl být převzat definitivně do stavu SNB), proč o tom v Archivu bezpečnostních složek nenalezeme ani tu nejmenší zmínku? Jiří Voves nejenže nemá personální spis či alespoň osobní evidenční kartu, ale dokonce jeho jméno neprochází žádnou tematicky příslušnou databází.²¹

Na celé věci je však pozoruhodná jedna navýsost paradoxní okolnost. I kdybychom připustili – a jak jsme vysvětlili výše, je to samo o sobě více než problematické – že záznam ve Vovsově vojenském kmenovém listě hovoří pravdu a Jiří Voves byl od začátku roku 1946 příslušníkem SNB, není vůbec jasné, co by to vlastně mělo dokazovat? Stigmatizovat někoho za to, že snad vstoupil devět měsíců po osvobození republiky od nacismu a více než dva roky před komunistickým pučem v únoru 1948 (sic!) do služeb SNB, učinit z něj v této souvislosti hlavního podezřelého a poté na půdorysu této premisy vyvozovat další spekulativní závěry, v žádném případě nelze. Policejní sbor byl v tehdejší době tvořen z velké části předválečnými příslušníky bezpečnostních složek, velký podíl v něm navíc měli členové či sympatizanti národních socialistů, kteří působili nejen v uniformované složce SNB, ale dokonce i v StB.²²

Navíc, a to je jen další zásadní aspekt, jádro budoucí protikomunistické organizace Praha – Žatec netvořil (ostatně jak to již z předchozího textu vyplývá) nikdo jiný než právě osoby, které byly ať již bývalými nebo stále aktivními příslušníky armády či policejních sborů (sic!). Vždyť sám Jiří Voves v Žatci ilegálně pracoval např. s bývalým štábním strážmistrem SNB Stanislavem Körnerem, s bývalými praporčíky SNB Františkem Ouřadou a Antonínem Zajíčkem, strážmistrem SNB ve výslužbě Františkem Šebestou, bývalým praporčíkem SNB Karlem Trinerem či od policie také propuštěným vrchním strážmistrem SNB Janem Demezkou, jenž působil jako zástupce velitele stanice SNB Žatec-nádraží a později pak ve stejné funkci na stanici SNB Libočany. Aktivní příslušník SNB, štábní strážmistr Václav Šimák, byl v Praze spolu s obchodníkem Bohuslavem Hubálkem napojen na celou řadu lidí z okruhu Bezpečnosti, ať již to byli někteří příslušníci pražské kriminální policie (např. vrchní kriminální inspektor Josef Fakan), nebo po únoru 1948 vyakčňeny zástupce okresního velitele SNB v Praze XIX, poručík František Voborský, který vedl samostatně působící protikomunistickou odbojovou skupinu.

20 Emailová korespondence autora s panem Josefem Vovsem z 19. 1. 2013. Dále osobní rozhovor autora a Marie Bočkové s panem Josefem Vovsem v Mnětěši dne 3. března 2013.

21 Emailová odpověď Archivu bezpečnostních složek ze dne 9. 4. 2013 na autorovo předchozí podání.

22 K problematice podrobněji DVOŘÁKOVÁ, Jiřina: *Státní bezpečnost v letech 1945 – 1953. Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek*. ÚDV, Praha 2007.

Petr Mallota

V řadách členů protikomunistické organizace Praha – Žatec figurují i další zajímaví muži: např. Jan Seifert, jemuž byla po válce propůjčena hodnost kapitána SNB (působil tehdy jako tajemník Komise pro stíhání válečných zločinců), nebo štábní kapitán SNB Josef Šustr, který prakticky do svého zatčení zastával funkci okresního velitele SNB v Berouně (na Jebavého organizaci se napojil nepřímo přes pplk. Huberta Fišera). Doposud neobjasněná je pak role majora SNB Bedřicha Šteigra z Benešova. Z kusých informací víme, že tento policejní důstojník se neúspěšně pokusil na počátku srpna 1949 uprchnout s pomocí kurýra Josefa Plzáka za hranice. V brutální vazbě StB si nejprve 7. srpna 1949 sám rozrazil hlavu o pelest postele, aby svůj sebevražedný pokus dokončil hned následujícího dne v nemocnici, kam ho vyšetřovatelé s těžkým zraněním převezli. Vrhł se z okna.²³

Nalezneme zde dokonce nejen příslušníka StB Josefa Menšíka, který byl po únoru 1948 „vyakčněn“, nýbrž i kmenového příslušníka nechvalně známého Reicinova 5. oddělení hlavního štábu ministerstva národní obrany, podplukovníka Viléma Soka-Siegra (sic!). Když bylo tomuto muži 8. května 2010 uděleno při slavnostním ceremoniálu v kryptě chrámu Sv. Cyrila a Metoděje v Praze in memoriam nejvyšší vyznamenání ministerstva obrany Kříž obrany státu ministra obrany České republiky, nelze v této souvislosti neocenit profesionalitu historiků či badatelů, kteří zpracovávali podkladovou dokumentaci a kteří citlivě a s erudicí analyzovali předmětnou archivní materii. Podle dochované evidenční karty podplukovník Vilém Sok-Sieger nastoupil k 5. oddělení hlavního štábu MNO dne 15. října roku 1946, uvolněn ze služeb OBZ byl až 8. listopadu 1948, kdy ho nadřízení přidělili k 7. oddělení hlavního štábu, tj. k dopravnímu oddělení. V původním působišti se podle všeho zaobíral vozovým parkem.²⁴

V tomto konkrétním případě stejně jako u všech ostatních jsou ovšem důkazy o příslušnosti dotyčných k bezpečnostním složkám zcela explicitní a lze je ověřit z několika zdrojů. Kádrový spis Viléma Soka-Siegra se sice nedochoval (pro ctitele konspiračních teorií by mohlo jít o nanejvýše podezřelou okolnost), nicméně záznam o tom, že kdysi existoval, ano. V Archivu bezpečnostních složek lze také dohledat zmiňovanou evidenční kartu s podplukovníkovou fotografií a základními záznamy. Sám ke svému služebnímu zařazení ve svém výslechovém protokolu uvádí: *Po mém příchodu dopravnímu oddělení stěžoval jsem si, že někteří důstojníci nemají ke mně důvěry, protože jsem byl dříve u jednoho oddělení, jebož příslušníkům ostatní důstojníci všeobecně nedůvěřují.*²⁵

A jak si ve světle archivních i mimoarchivních pramenů stojí ony „podezřelé“ okolnosti? To, že se Jiří Voves setkal v průběhu roku 1946, kdy se vrátil do Československa, se svými přáteli Miloslavem Jebavým a Václavem Žateckým (s každým ovšem v jinou dobu a na jiném místě, Václav Žatecký např. projížděl přes Žatec vlakem do

23 PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop: *Agenti – chodci na popravišti. Kurýři západních zpravodajských služeb popravení v letech 1949 – 1958*. Svět křídel, Cheb 2010, s. 254.

24 ABS, f. Personální spisy příslušníků Zpravodajské služby Generálního štábu a Vojenské kontrarozvědky, osobní evidenční karta pplk. Viléma Soka-Siegra.

25 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – Jebavý a spol. – II. díl, výslechový protokol pplk. Viléma Soka-Siegra na MNO, hl. št. 5. odděl. z 7. 3. 1949.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

svého statku v Němčanech) a následně je zval k sobě do své nádražní restaurace (např. u příležitosti zabíjačky), je věc vcelku logická. Kam jinam je měl zvat? To, že se tak dělo i po únoru 1948 je celkem pochopitelné – proč by se svými přáteli, k nimž ho vázala společná minulost, nadobro přerušil styky? Představa, že se jeho podnik stal po únoru 1948 jakousi oázou „protistátních živelů“, které k němu chodily kvůli jeho členství u národních socialistů a minulosti vojáka ze Západu, jež má snad evokovat, že právě proto by snad mohl být tento podnik v centru státně bezpečnostního zájmu, je ovšem poněkud nepřesná a z hlediska časové souslednosti i zmatená (od začátku roku 1946?). Předně všichni „vyakčnění“ v době, kdy měl být restauratér Jiří Voves „vysazený“ v civilním zaměstnání, byli aktivními příslušníky SNB. Jelikož se jednalo o nádražní restauraci, z logiky věci ji navštěvovala pestrá paleta cestujících a mnozí další lidé. Reklamu na podnik Jiřího Vovsa nalezneme dokonce v žateckém regionálním komunistickém periodiku *Průboj*.²⁶

Skutečnost, že Jiří Voves patřil k nejagilnějším členům organizace Praha – Žatec je obecně známa. Rovněž i to, že se jeho restaurace, respektive byt v prvním patře inkriminovaného domu, stala v jistém smyslu centrem odbojářů. A není na tom opět nic nepochopitelného či záhadného. Místo bylo dobře dostupné, vzhledem ke své poloze a povaze (nádražní restaurace) navíc splňovalo i nároky konspirace. Neplatí ale, že by se jednalo o jediné místo ilegálních schůzek. Sám Jiří Voves, který si pravděpodobně uvědomoval, že konat všechna tajná setkání u něj není zrovna bezpečné, inicioval jejich přeložení jinam.²⁷ Dvě vůbec nejdůležitější schůzky odbojářů, kde se již probíraly konkrétní plány na převrat, a kde figurovali i zainteresovaní důstojníci z Prahy, se tak neuskutečnily u něj, ale na kralovické faře u faráře Václava Vinše (21. února 1949) a v jednom z bytů v Anenské ulici v Praze (27. února 1949). Jiřího bratr Josef Voves, pro nás zcela klíčový svědek tehdejších událostí, autora v dopise sám upozornil, že dalším místem tajných schůzek, kde figuroval zejména kapitán Karel Sabela, bylo i jisté železářství v centru Žatce. Ohledně tajného setkávání v žatecké nádražní restauraci pamětník uvedl, že jeho hlavním úkolem bylo vždy sledovat okolí a dávat pozor na případný „zájem“ ze strany StB.²⁸

Informace o tom, že mužem, který na poslední chvíli zhatil plánovaný únos letadla na žateckém letišti, byl Jiří Voves, je v Plachého textu podána (byť ne úplně otevřeně) tak, jako by se to nestalo z jiných důvodů než pro Vovsovu údajnou tajnou roli, respektive jako by se tento útek a opuštění republiky křížily s jeho jinými „státně-bezpečnostními“ úkoly, vázanými k jeho restauraci. Za prvé je nutné říci, že to byl právě on, kdo s tímto nápadem vůbec přišel.²⁹ Vysvětloval-li Jiří Voves po svém zatčení

26 *Státní okresní archiv Louny*, týdeník KSČ Poohří *Průboj* z 5. 6. 1948, č. 26.

27 K tomu ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - Jebavý a spol. - I. díl, výslechový protokol Jiřího Vovsa na KV StB Praha z 7. 3. 1949. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - podsvazek č. 1, protokol o výslechu Jiřího Vovsa v Mírově před příslušníky KV StB Olomouc 23. 8. 1950. Srovnej ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - operativní podsvazek č. 6, výslechový protokol Miloslava Jebavého na KV StB Praha z 10. 3. 1949.

28 Emailová korespondence autora s panem Josefem Vovsem z 28. 1. 2013.

29 Srovnej ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - operativní podsvazek č. 6, výslechový protokol Miloslava Jebavého na KV StB Praha z 10. 3. 1949.

Petr Mallota

vyšetřovatelům StB své motivy toho, proč nakonec od nápadu sám upustil, poukazem na vážnou známost, je to tvrzení velice uvěřitelné a alespoň zčásti zřejmě i pravdivé. Dne 4. listopadu 1948 se totiž skutečně oženil. Jeho vyvolenou se stala učitelka Běla Langová. Asi to nebyl jediný důvod jeho váhání. Vedle avanturistického plánu, který měl mnoho rizik, se do Vovsova nejednoznačného postoje zřejmě promítly i ohledy na rodiče a sourozence. Zkrátka opustit rodinu po předchozím mnohaletém odloučení nebylo vůbec jednoduché. Mučivé promyšlení takovýchto kroků a vážení všech konsekvencí bylo v té době vlastní desetitisícům československých občanů. Podobným dilematem procházel i Miloslav Jebavý, který podle svých slov s útekem váhal s ohledem na svou ovdovělou matku i bratra, kterému by tím uškodil (Josef Jebavý měl prý nastoupit jako atašé do Norska). Rodinné důvody, které činily zatěžko rozhodnout se rychle a bezodkladně, konečně uváděl o několik let později sám hlavní aktér, tehdy již vězeň komunistického režimu. V posudku, který na něj v Leopoldově vypracovali, mimo jiné čteme: *Zřejmě jeho postoj k našemu zriadeniu je nepriateľský, tak ako sa i prejavil pri pohovore, že on nebude robiť a keby nemal otca nikdy by sa nevrátil do našej ČSR.*³⁰

V souvislosti s oním útekem pomocí letadla Josef Voves autorovi svěřil, že ve skutečnosti měli odbojáři kontakt na jednoho z pilotů přímo na letišti (toto je zcela nová a důležitá informace, Miloslav Jebavý totiž vyšetřovatelům tvrdil, že předběžná dohoda zněla, že bude pilotovat on s pomocí leteckého mechanika Václava Žateckého), nicméně jeho bratr Jiří se stále více klonil spíše k útěku „pozemní“ cestou přes Aš. Sám pak lidi, kteří se již k opuštění vlasti na rozdíl od něj definitivně rozhodli, finančně podporoval.³¹

Každopádně je však bezpečně doloženo, že na svůj úmysl odejít do zahraničí Jiří Voves nerezignoval. Vedle promyšlení možnosti ilegálního přechodu se stále pokoušel i o legální odchod. Ve spise Státního soudu Praha, který byl dlouho kvůli úhoně způsobené povodněmi nedostupný, se dochoval přípis z Vojenské kanceláře prezidenta republiky s datem 4. prosince 1948. V tomto dokumentu s číslem jednacím 3735/48 je Jiřímu Vovsovi přednostou Vojenské kanceláře prezidenta republiky divizním generálem Rudolfem Bulandrem sdělováno, že vydání vystěhovaleckého pasu, kvůli kterému zaslal svůj dopis, *je dnes velmi ztíženo a nemůže Vám proto vojenská kancelář slíbiti, že její doporučení by mělo kladný výsledek.*³² V době, kdy navíc činnost odbojářů vrcholila, 24. ledna 1949, tedy plných šest týdnů před zahájením „realizace“ odbojové organizace Praha – Žatec, rozhodl Okresní národní výbor (ONV) v Žatci o tom, že se žádosti Jiřího Vovsa o udělení hostinské a výčepnické koncese nevyhovuje: *Okresní národní výbor v Žatci uvážil při svém rozhodování výsledky provedeného šetření a zároveň přihlédl k okolnosti, že nádražní restaurace ČSD budou převzaty družstevním podnikem.*³³ Vovsovo úřední podání přitom leželo u tamějšího ONV od 7. března 1946.

30 *Národní archiv* (dále jen NA), f. Správa sboru nápravné výchovy (dále jen SSNV) – nezpracováno, osobní spis (vězně) Jiřího Vovsa, posudek náčelníka útvaru na Jiřího Vovsa – Leopoldov, 26. 8. 1953.

31 Emailová korespondence autora s panem Josefem Vovsem z 28. a 30. 1. 2013.

32 NA, f. Státní soud Praha – nezpracováno, sp. zn. Or I 718/49, odpověď vojenské kanceláře prezidenta republiky z 4. 12. 1948.

33 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – podsvazek č. 1, dopis ONV v Žatci pro Jiřího Vovsa z 22. února 1949.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

Tvrzení, že Jiří Voves vypovídal ochotněji než ostatní, se nezakládá na pravdě. Při porovnávání výpovědí všech protagonistů není u žateckého restaurátéra v tomto směru jakákoliv anomálie. Obsáhlé výpovědi se týkaly v podstatě všech zatčených bez rozdílu.³⁴ Vysvětlitelné je to skutečně bestiálními vyšetřovacími metodami, které si v ničem nezapadly se způsoby německého Gestapa. Zajímavé je podívat se na samotné zatčení Jiřího Vovsa. Provedli ho příslušníci Krajského velitelství Státní bezpečnosti Praha na základě svých poznatků, které získali z výsledků jednotlivých odbojářů. V dochovaných výslechových protokolech se jméno Jiřího Vovsa poprvé objevilo ve výpovědích bratrance Miloslava Jebavého Františka Řepy a řídícího učitele z Kralovic Antonína Vinše z 6. března 1949.³⁵ Ještě tu noc, přesně 7. března 1949 ve 2 hod. přijeli Vovsa do Žatce zatknout příslušníci pražské tajné policie. Žatecký restaurátér byl odvezen do Prahy, konkrétně do věznice v Ruzyni, kde ho umístili do cely č. 18.³⁶

Jak jednoznačně vyplývá z průběhu „realizace“, teprve z Vovsových výsledků a výsledků jiných zatčených se vyšetřovatelé propracovávali k dalším jménům osob, které byly do odbojové sítě zapojeny.³⁷ Je přitom evidentní, že pokud by StB měla ve skupině svého člověka, jenž by navíc splétal odbojovou pavučinu, dávno by musela takové informace mít a všechna jména a kontakty znát. Právě problémy se ztotožněním zapojených lidí, jakož i absence dalších potřebných upřesňujících údajů vedly k tomu, že se někteří stihli zachránit útekem. To byl případ Jiřího bratra – Josefa Vovsa, kterému se podařilo ukrýt před zatýkáčím komandem přímo v prostorách nádražní restaurace (bydliště měl jinde) a v noci opustit Žatec, a také faráře Václava Vinše z Kralovic. Oba úspěšně překročili hranice do Německa. Stejně to bylo u spojky Věry Jirátové, která odešla do ilegality. Její úloha byla velice důležitá, jelikož na přelomu ledna a února 1949 napojila Jiřího Vovsa a Miloslava Jebavého na svého strýce, působícího na generálním štábu MNO, podplukovníka Viléma Soka-Siegera. S Jiřím Vovsem se pravidelně stýkala, on ji pověřoval dalšími úkoly. Příslušníci komunistické

- 34 Srovnej např. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - Jebavý a spol. - I. a II. díl, výslechové protokoly Miloslava Jebavého na KV StB Praha ze 7. a 10. 3. 1949, Bohuslava Hubálka ze 4. a 5. března 1949, Václava Šimáka z 5. 3. 1949 či pplk. Viléma Soka - Siegra na MNO, hl. št. 5. odděl. z 7. 3. 1949.
- 35 Tamtéž, výslechové protokoly Františka Řepy a Antonína Vinše na KV StB Praha ze 6. 3. 1949.
- 36 Údaj o zatýkání v žatecké nádražní restauraci v noci ze 6. na 7. března viz emailová korespondence autora s panem Josefem Vovsem z 15. 12. 2012. Srovnej ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, Jebavý a spol. - IV. zápis o zatčení Jiřího Vovsa ze 7. 3. 1949. Zde je uvedeno, že k zatčení tohoto odbojáře došlo 7. 3. 1949 v 6 hod. (jednalo se patrně o čas formálního zatčení po převozu zadržného do Prahy).
- 37 Viz. např. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - operativní podsvazek č. 6, dálkopis KV StB Praha pro útvar 701-A (Velitelství StB) o zatčení Františka Ouřady a Františka Körnera z 22:00 hod. 7. 3. 1949, záznam KV StB Praha o nových zjištěních při prováděném šetření v Žatci z 10. 4. 1949, dálkopis KV StB Praha pro útvar 701-A s žádostí o souhlas k zatčení Vandy Jandové, která vyběhla z protokolu Jiřího Vovsa při realizaci akce Norbert z 13. 4. 1949; ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - operativní podsvazek č. 5, dálkopis KV StB Praha pro útvar 701-A (Velitelství StB) o zatýkání v Žatci, které proběhlo dne 8. 3. 1949 z 9. 3. 1949. Srovnej ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - I. díl, výslechové protokoly Jiřího Vovsa na KV StB Praha ze 7. 3. 1949; ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - Jebavý a spol. - II. díl, výslechové protokoly Františka Körnera a Františka Ouřady na KV StB Praha ze 7. a 8. 3. 1949.

Petr Mallota

tajné policie z Jiřího Vovsa při výslechu 7. března 1949 vytloukli pouze nepřesnou informaci, že se jedná o ženu, jejíž manžel je zaměstnán jako zaměstnanec ČSD – výpravčí v Hořeticích, ona sama je zaměstnána v Žatci.³⁸ Když se Věra Jiráťová následně shodou náhod dozvěděla, že příslušníci StB hledali na nádraží v Hořeticích ženu výpravčího, která je zaměstnána v Žatci (její manžel tam již ovšem v tu dobu nepracoval), okamžitě se začala ukrývat.³⁹ Snad zde ani není třeba dodávat, že pokud by StB měla svého člověka přímo v srdci organizace, okamžitě by mu dala (nebo jiným spolupracovníkům) za úkol zjistit totožnost důstojníka generálního štábu i jeho neteře. Pro Jiřího Vovsa či pro orgány StB by to byla doslova hračka.

Rychlost, s jakou byl „žatecký“ případ zpracován a předložen soudu, nijak nevybočuje z tehdejších „státně-bezpečnostních“ praktik. Například již zmiňovaná kauza Miloslav Choc a spol. měla hotové trestní oznámení již k 19. červenci 1948 (Miloslav Choc byl přitom zatčen až 2. června 1948). Na jiné velké odbojové uskupení, na tzv. skupinu Hořejší a spol., jež mimo jiné provádělo i bombové útoky na komunistické funkcionáře, sepsala StB trestní oznámení k 20. září 1949 (zatýkání proběhlo na začátku srpna 1949). Podobně bychom mohli pokračovat dále. Tyto vyšetřovací metody se později stávaly v rámci StB předmětem kritiky. Bylo poukazováno na nepřilíš šťastnou počáteční praxi, kdy při vyšetřování převažovalo „politické“ hledisko nad tím „zpravodajským“. Konečně týkalo se to i našeho případu. Půl roku poté, co byli protagonisté popraveni a ostatní odbojáři skončili v různých věznicích, StB rozhodla o zahájení nového vyšetřování celé kauzy. Cílem bylo odhalit Jebavého zpravodajskou síť, u níž se předpokládalo, že ji původní vyšetřování postihlo jen částečně. Operace trvala 14 dní, příslušníci StB vystupovali v roli odbojářů, kteří mají spojení přes hranice, a snažili se tak napojit na lidi z okruhu popraveného. Průběh a výsledky tohoto počínání shrnula tajná zpráva datovaná k 22. únoru 1950.⁴⁰

V kontextu konspiračních úvah o údajně pochybném Vovsově počínání se nelze ubránit palčivým otázkám. Jaká zpravodajská složka či jaká její část by vlastně měla Vovsovu činnost zaštiťovat? Kdo by měl Jiřího Vovsa úkolovat? A proč by se tak mělo vůbec stát? A odkdy by měl Jiří Voves podivnou dvojí hru hrát? A proti komu měla být vlastně zaměřena? Kde jsou stovky zpráv, které by musel v průběhu let předat? Proč by vlastně na něco podobného vůbec přistupoval a zradil nejen své přátele, ale i vlastní rodinu, tedy ono vždy důležité – cui bono? Představa gigantické zpravodajské operace odehrávající se v jedné z tisíců nádražních restaurací v Československu (kde bylo podle pamětníků neřešitelným úkolem získat alespoň základní suroviny k vaření obědů), jež měla být zahájena již na samém počátku roku 1946 (nebo snad již dokonce na sklonku roku 1945!), trvající pak nepřetržitě nejen plné dva roky třetí republiky (únor 1946 – únor 1948), ale i celý další rok existence komunistické diktatury (únor 1948 – březen 1949), patří skutečně spíše do říše fantazie. A konečně do očí bijící

38 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - Jebavý a spol. - I. díl, výslechové protokoly Jiřího Vovsa na KV StB Praha ze 7. 3. 1949.

39 Srovnej ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-112 UL, výslechový protokol Věry Jiráťové na KS MV Ústí nad Labem z 10. 8. 1956 a protokol o hlavním líčení z 4. 12. 1956.

40 K této záležitosti podrobněji MALLOTA, Petr: *Protikomunistická odbojová organizace Praha-Žatec*, s. 81.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

a v rámci hypotézy o Vovsově temné roli v celé kauze v podstatě neřešitelný rozpor: proč by o ní v kontextu údajné zrady svých řídicích orgánů, hrozby nejvyššího trestu a v realitě dlouhého věznění tento muž nikdy nikde nevyprovídal?

Uvádí-li autor jako údajně pravděpodobné vysvětlení, že *jej jeho nadřazení přesvědčilo, že i po zatčení ještě musí pomoci policii spiklence odhalit a usvědčit a vystupovat pouze v roli odbojáře*,⁴¹ nezní to příliš přesvědčivě. Odkazuje-li se pak v této souvislosti na agenta OBZ podplukovníka Josefa Hrušku, je to sice přílehlavý příklad, ovšem na přesně opačnou situaci. Přestože byl agent Hruška podroben ze strany svých vyšetřovatelů nepředstavitelnému nátlaku, který se blížil téměř jeho fyzické likvidaci, přesto od samého počátku svoji roli provokatéra a spolupracovníka uváděl (sic!).⁴² V rozsudku Státního soudu z 16. května 1949 např. čteme: *Pokud jde o obžalovaného Hrušku, týž dozrává v celém rozsahu vylíčený skutkový děj, uvádí na svou obranu, že předmětného trestního jednání dopustil se jen proto, aby splnil dané mu úkoly jeho služebním místem, za účelem toho, aby předmětnou ilegální protistátní činnost skupiny Pravda zvítězí, jejímž byl zdanlivým účastníkem, zjistil a odhalil. Leč tato obrana obžalovaného nemůže obstát. [...] Obžalovaný Hruška vyvíjel rozsáhlou činnost ilegální v docela jiných směrech než mu přikázáno. [...] Z uvedení jest zřejmo, že obrana obžalovaného jest pouhou výmluvou z nezbytné nouze a že tu při svém trestném jednání klamal své služební místo. Identické údaje se dozvíme i z rozsudku Nejvyššího soudu, který řešil Hruškovo odvolání: *Odvolání obžalovaného Josefa Hrušky se neprávem snaží dovodit nedostatek zákonných pojmových znaků u zločinu velezrady podle § 1. odst. 2 zák. č. 231/1948 Sb. Pokud to činí tvrzením, že podle jeho prý věrohodné obhajoby přesně informoval úřední orgány, s nimiž byl ve styku, má i odvolací soud tuto obhajobu za bezpečně vyvrácenou přípisem M.N.O. č. l. 1000.*⁴³*

Stejně to pak je např. i s dalšími spolupracovníky bezpečnostních složek, např. s majory Jaromírem Nechanským či Claudiem Šatanou. Jeden flagrantní příklad pak máme přímo z nejbližšího „okolí“ protikomunistické odbojové organizace Praha – Žatec, konkrétně ze skupiny poručíka Františka Voborského, jež byla na tuto odbojovou organizaci napojena. V jejím rámci byl dne 1. března 1949 zatčen poručík SNB Leopold Kubelka (do roku 1947 významný pracovník Zemského odboru bezpečnosti, mj. přednosta oddělení OZO-I). Jakmile se začaly objevovat informace o jeho spolupráci s StB ve věci Voborský, okamžitě byl z hlavní skupiny souzených vyřazen. StB ho následně znovu vyslýchala (soustavně tvrdil, že se mezi odbojáře chtěl pouze infiltrovat), probíhala korespondence mezi Státní prokuraturou a StB. Nakonec tohoto muže odsoudili až 20. března 1951 v samostatném neveřejném procesu, a to na 7 let.⁴⁴ Přes veškerou snahu vyšetřovatelů se zkrátka nepodařilo zabránit tomu, aby skutečná povaha věcí neprosákla na povrch.

41 PLACHÝ, Jiří: *Praha-Žatec a StB?*, s. 54.

42 Viz Hruškův výslechový protokol sepsaný s ním vojenskými zpravodajci 20. 12. 1948 ve vojenské věznici na Hradčanech. *Hodnost, br. poměr a poč. sl. let: pplk. kanc. sl. v. v., smluvní zaměstnanec hl. št. od I. IV. 1948, st. let 42 [...]* Od poloviny r. 1947 jsem pracoval pro plk. Myslíka a dodával jsem mu zprávy politického rázu. *Na organizaci Pravda zvítězí jsem narazil v dubnu 1948.* ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5604 MV.

43 Tamtéž.

44 Srovnej ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5443 MV; V-5977 MV; V-6378 MV.

Petr Mallota

Jiří Voves nejen že by mohl – a on by to samozřejmě udělal stejně jako jmenovaní spolupracovníci komunistických bezpečnostních složek – uvést své údajné státní bezpečnostní angažmá na pravou míru již v přípravném řízení, následně pak během soudního projednávání či během odvolání (vždyť i jemu byl navrhován trest smrti). Na rozdíl od jmenovaných spolupracovníků (vyjma Leopolda Kubelky), kteří byli rychle a nenávratně umlčeni (Josef Hruška v rekordním čase, popraven byl osm dní po vynesení rozsudku soudem první instance 24. května 1949) měl navíc mnoho dalších let k tomu, aby o zradě ze strany svých údajných kolegů, komunistických zpravodajců, hovořil. Vždyť vězněn byl v různých zařízeních (Mírov, Leopoldov, Ostrov, Praha, tábory na Příbramsku, Litoměřice) přes deset let (sic!).

Jiří Voves byl na dožádání Státní prokuratury podroben novému výslechu v srpnu 1950. Stalo se tak již ve věznici v Mírově, kde si odpykával doživotní žalář. Co bylo důvodem? Příslušníci komunistické tajné policie (s údajně detailním a dlouhodobým vhladem do celé věci) během vyšetřování zcela popletli roli dvou Jiřího bratrů, účetního z nádražní restaurace v Žatci Josefa Vovsa a úředníka z ONV Plasy Antonína Vovsa, přičemž jejich jména zaměnili. V trestním oznámení z 21. května 1949 na podskupinu Žatecký a spol., stejně tak ve zprávě Krajského velitelství StB Praha z 6. března 1950, je tak uveden Antonín Voves jako ten, který uprchl z hranice. Jasno do celé záležitosti muselo vnést nové šetření, které vyústilo v zatčení Antonína Vovsa v prosinci 1949. Za zmínku jistě stojí, že když výslech, který ve věznici prováděli příslušníci KV StB Olomouc, skončil, Jiří Voves upozornil na to, že po jeho zatčení došlo v restauraci k nesprávnému soupisu konfiskovaného majetku, jehož hodnota byla ve skutečnosti vyšší, než jaký sedmičlenná komise železničářského družstva Praha později uváděla. Tato informace následně vyvolala nové šetření.⁴⁵

Vůbec nejpodstatnější je, že od roku 1949 proběhlo několik pokusů o revizi tragické kauzy žateckých a pražských odbojářů. Případem se znovu zabývaly soudy, Generální prokuratura, a dokonce i Inspekce ministra vnitra. Mnozí Vovsovi spoluvězni tehdy využili jakoukoli možnost, jak případ znovu otevřít či si alespoň zkrátit trest (obdobně to bylo i v jiných podobných kauzách z konce 40. a počátku 50. let). Ústředním bodem těchto aktivit samozřejmě bylo odkázání na použití nezákonných vyšetřovacích metod, respektive porušení socialistické zákonitosti, kam patřily samozřejmě i provokace.

Neumlčený Jiří Voves dokonce znovu vypovídal před soudem. Nestalo se tak někdy v průběhu roku 1949 před nějakým jiným tribunálem Státního soudu, ale na sklonku roku 1956 za zcela změněných podmínek před senátem Krajského soudu

45 K tomuto viz ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – podsvazek č. 1, protokol o výslechu Jiřího Vovsa v Mírově před příslušníky KV StB Olomouc 23. 8. 1950; ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - Jebavý a spol. – podsvazek č. 2, žádost Státní prokuratury v Praze na KV StB Praha kvůli provedení výslechu Jiřího Vovsa a Antonína Vinše z 29. 4. 1950; ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – operativní podsvazek č. 6, zpráva KV StB Olomouc pro KV StB Praha o výslechu Jiřího Vovsa z 31. 8. 1951, zprávy KV StB Praha ve věci majetku a správného soupisu z 4. a 5. 10. 1950, zpráva KV StB Praha z 6. 3. 1950. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - Žatecký a spol. – V. díl, trestní oznámení KV StB Praha na Václava Žateckého a spol. z 21. 5. 1949.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

v Ústí nad Labem (sic!). Důvodem bylo odhalení spojky Věry Jirátové, která žila od března 1949 do července 1956 v ilegality. Z té doby se, kromě nových výslechových protokolů, které s vězňem sepsali příslušníci krajské správy ministerstva vnitra Ústí nad Labem (protokoly o výpovědi z 28. 8. 1956, 4. 9. 1956, 5. 9. 1956, 6. 9. 1956 a 8. 9. 1956), dochoval i protokol o hlavním líčení z 4. prosince 1956. Samotné líčení bylo veřejné. V žádném z těchto autentických dokumentů se Jiří Voves o žádné zpravodajské hře ani slovem nezmiňuje.⁴⁶ Lze si snad představit lepší příležitost k tomu vše veřejně odhalit?

Díky Vovsovu spoluvězni, který byl zároveň informátorem StB, máme navíc z té doby v rukou i unikátní archivní dokument, který zachycuje Vovsovy tehdejší postoje. Žatecký odbojář se nejprve svěčuje svému spoluvězni se svým názorem na Věru Jirátovou, kterou ostře kritizuje za to, že se vrátila do Československa, čímž ohrozila další okruh lidí (Voves se tehdy domníval, že se jí podařilo uprchnout za hranice). Následně pak svého kolegu upozorňuje, a je v tom jistě velký kus ironie, aby se nikdy nenechal StB zlákat ke spolupráci: *Mě radil když by ti byla nabízená spolupráce s bezpečností tak nic nepřijímej poněvadž dělat bonzáka to je horší jak být veřejně u bezpečnosti to bys byl zavřený nyní a potom zas až se to obrátí. Voves říká, že on na jedné lodi vyplul a na jinou nepřesedá jaký byl v roce 1949 takový je i dnes.*⁴⁷

Každopádně výše popsané tvoří v této souvislosti vlastně jen partikulární část jednoho zcela zásadního problému. Přestože se k tragické kauze protikomunistické odbojové organizace Praha – Žatec dochovala do dnešních dnů v různých archivech mimořádně rozsáhlá a co do skladby a obsahu nadstandardně zachovaná spisová dokumentace čítající mnoho tisíc stran – o nearchivních pramenech včetně svědectví pamětníků ani nemluvě – není znám byt' jen jeden jediný náznak toho, že by zde Jiří Voves či kdokoli jiný z protagonistů pracoval pro československé zpravodajské služby (sic!). Vedle existujících spisů Státního soudu, Státní a Generální prokuratury, vězeňských spisů a také nanejvýše cenných spisů Inspekce ministra vnitra, je archivní materie soustředěna i v několika vyšetřovacích spisech StB, jejichž integrální součástí jsou i bohaté, přísně tajné operativní materiály. Ty jsou jak z proveniencie StB, tak i OBZ, přičemž detailně mapují celý proces dekonspirace odbojové organizace.

Můžeme dále pokračovat rozbořem dalších a dalších důkazů svědčících o Vovsově nevině, anebo tady skončit s dovětkem, že v hypotéze o jeho údajné arciprovokační roli, která je možná pro někoho velice lákavá (už jen proto, že vychází vstříc některým obvyklým klišé, nebo snad svou konspirační povahou, jež nás nechá unášet se na vlně fantazie), nesedí od samého počátku vlastně vůbec nic. Lze říci, že tato na spekulacích vystavěná domněnka nemá trhliny, ona je v neřešitelném konfliktu s prameny.

Protikomunistická odbojová činnost Jiřího Vovsa byla podle všeho skutečná a jeho osobnost si ve světle pramenů zaslouží ocenění, nikoli pohanu. Odhlédneme-li od samotného faktu, že se aktivně zapojil do protikomunistického podzemí, že

46 ABS, f. UL-V, vyšetřovací spis a. č. V-112 UL, výslechové protokoly Jiřího Vovsa na KS MV Ústí nad Labem z 27. 8. 1956, 4. 9. 1956, 5. 9. 1956, 6. 9. 1956 a 8. 9. 1956; protokol o hlavním líčení a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem z 4. 12. 1956.

47 Tamtéž, zpráva č. 3 z 6. 9. 1956.

Petr Mallota

již předtím v rámci svých možností podporoval lidi postižené lidovědemokratickým režimem, kteří unikali z komunistického Československa, je současně doložitelné, že se tento muž choval během svého věznění velice statečně. Před svými trýzniteli se na rozdíl od mnoha jiných nesklonil. Dochovaný vězeňský spis tohoto muže je doslova nabitý záznamy o jeho neustálých konfliktech s představenými, které však v konečném důsledku znamenaly pouze zostření výkonu trestu, což bohužel přispělo k jeho předčasnému skonu. Podle vzpomínek rodiny jeho odpor pouze roztáčel spirálu trestů, které na něj doléhaly nejen fyzicky, ale i psychicky, když mu bylo krom jiného znemožňováno setkat se s manželkou a dcerou, které za ním přijely na návštěvu.⁴⁸

Například úřední záznam z 13. července 1955 obsahuje informaci, že se žatecký restaurátér *ve dnech 4. až 9. července 1955 zúčastnil (sic) bromadné stávky a hladovky vězňů na NPT-U Příbram. Tato organizovaná akce odsouzených směřovala k rozsáhlému narušení pořádku a narušení provozu podniku důležitého pro obranu státu.*⁴⁹ Bezprostředním trestem bylo deset dnů korekce.

V jiném záznamu čteme, že byl Jiří Voves *ve dnech 3.–15. března 1956 při zavádění nového odměňování vězňů izolován jako podezřelý z přípravy provokací a pobuřování ostatních odsouzených.*⁵⁰ Vymáhání náhrady za to, že vězeň oněch 13 dnů nepracoval, postoupil náčelník správy táborů Jáchymov major Václav Ryšavý příslušné prokuratuře, jak celá záležitost dopadla, není možné z dochované spisové dokumentace zjistit.

Vovsův dopis *velmi závadného obsahu, kde se zmiňuje o výkonu trestu, o udavačích a o tom, že vydřené peníze nemůže odeslat,* který nebyl adresátům (manželce a dceři) právě kvůli „protistátnímu“ obsahu nikdy doručen, vynesl jeho pisateli, jehož chování ve výkonu trestu bylo shledáno jako špatné, *roznásí mezi odsouzenými nepravdivé zprávy, říká že od komunistů nic nechce a pod.,*⁵¹ celkem tři dny korekce. A co v listu nejbližším z „uranového“ vězeňského tábora Ostrov u Karlových Varů, nesoucí datum 22. května 1956, stojí? *Milá Běluško a Heluško! Dnes Vám píši po druhé tak v krátké době. Byl jsem volán k raportu kde jsem žádal uvolnění z mého conta 1500 Kčs. Ale osud tomu nechce. Totiž zdejší velitelství má na mě nasazeno udavače, tzv. „bonzáka“. Ten bonzák řekl že mám špatné řeči. Ten udavač tak i pan poručík s tím netrestají mě ale Vás, milá Běluško a Heluš, berou Vám vaše. Jsem si jist, že pan poručík má také děti, kteří (sic) jistě mají dnes všechno a nepřeji jim to co jste prodělaly Vy. Protože trest patří Bohu. Víím, že oni neznají než násilý (sic) a mořit naše lidi. Jen toho bonzáka si jednou ověřím. Neb víím, že mezi naším národem je hodně špatných lidí, zlodějí a dnes aby se dostali domu tak špyní (sic) druhé. Proto milá Běluško buď si někde vypučí a neb napiš na vyšší úřad. Je to smutné, když vlastní peníze tak vydřené a musíme o ně prosit. Jinak jsem zdráv. Jak Ty Běluško pojeděš do Mnětěše, vyříd' máti mnoho srdečných pozdravů, rád bych Vám i máti pomohl, ale jak vydíš (sic) není to možné. Jak Heluška dobře došla domů, nestůně? Vždy chudáček návštěvu ostonala. Běluško a Heluško mnoho srdečných políbení a vzpomínek Vám zasílá Váš Jiří.*⁵²

48 Emailová korespondence autora s panem Josefem Vovsem z 9. 5. 2013.

49 NA, f. SSNV – nezpracováno, osobní spis (vězně) Jiřího Vovsa, záznam z 13. 7. 1955.

50 Tamtéž, záznam z 15. 3. 1956.

51 Tamtéž, hlášení ke kázeňskému řízení z 26. 5. 1956.

52 Tamtéž, zabavený dopis Jiřího Vovsa manželce a dceři z 22. 5. 1956.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

V hlášení ke kázeňskému řízení nesoucí datum 8. září 1956 je lakonicky konstatováno, že vězeň [...] *Neuposlechl rozkaz velitele směny o opuštění nepovoleného místa vycházek a pokračoval ve hře šachů.*⁵³ Sotva o měsíc později, 15. října 1956, trestali Jiřího Vovsa za „nedodržení fárání mužstva“. Pět dnů korekce si vysloužil za odmítání k nástupu do směny 21. května 1957 *s odůvodněním, že byl závodem okraden. Naddůlnímu nadává zlodějí a reklamaci podal 20. 5. 1957.*⁵⁴

Vovsovo přání setkat se jako svobodný člověk se svou manželkou a dcerou, jež se narodila až po jeho zatčení, se nenaplnilo. Když nakonec jeho srdce nevydrželo útrapy dlouhého věznění – stalo se tak symbolicky téměř na den přesně deset let po popravě jeho spolubojovníků 13. července 1959 v lágru Vojna na Příbramsku – jeho příbuzným bylo dokonce bráněno v tom, aby mohli převzít jeho ostatky. Náčelník tamějšího Nápravně pracovního tábora poručík Miroslav Košulič se k tomu vyjádřil následovně: *vzhledem k trestné činnosti převoz jmenovaného do místa bydliště nedoporučuji.*⁵⁵

Nenávist režimu vůči svému odpůrci, muži, jenž se s desítkami dalších rozhodl, že se totalitnímu režimu postaví na odpor, šla příslovečně až za hrob. Nakonec se celá záležitost vyřešila tak, že manželka Jiřího Vovsa Běla dostala pouze urnu s popelem, kterou uložila do rodinného hrobu v Kladně.⁵⁶ Vedle toho také novopečená vdova proti podpisu převzala několik osobních věcí, které po jejím zesnulém manželovi zbyly: např. jeden bílý nátlévník, šálu vlastní výroby nebo kapesní zrcátko.⁵⁷

I ostatní příslušníci rodiny Jiřího Vovsa byli komunistickou mocí pronásledováni. Vězněm byl i jeho bratr Antonín. Brány věznice opustil až 10. května 1960 díky amnestii.⁵⁸ Jak víme, Josef Voves unikl zatčení a dostal se na Západ. V příštích letech neustával ve snaze znovu se setkat se svou ženou Vlastou a dítětem, které musel při kvapném útěku před StB zanechat v Československu (synovi Jiřímu byly tehdy čtyři roky). Ještě v roce 1961 Vlasta Vovsová, kterou StB sledovala (obstavenou měla i poštu), žádala, aby se mohla vystěhovat za manželem do USA, povoleno jí to samozřejmě nebylo.⁵⁹ Josef Voves, který se v zahraničí znovu oženil, se tak se svým synem setkal až v době „tání“ na konci šedesátých let. Pozornost byla věnována i matce obou odbojářů, kterou úřady soustavně šikanovaly a ponižovaly (zejména se to týkalo balíků, které jí její syn ze zahraničí posílal).⁶⁰

Rozkrytí a likvidace organizace

Na předchozích stránkách jsme lapidárně řečeno ukázali, jak se věci neudály. Jiří Voves nebyl temnou postavou, která cynicky splétala volavčí síť. Tak kdo tedy? Anebo

53 Tamtéž, záznam z 8. 9. 1956.

54 Tamtéž, hlášení ke kázeňskému řízení z 15. 10. 1956 a 21. 5. 1957.

55 Tamtéž, hlášení o úmrtí odsouzeného z 13. 7. 1959.

56 Emailová korespondence autora s panem Josefem Vovsem z 5. 2. 2013.

57 NA, f. SSNV – nezpracováno, osobní spis (vězně) Jiřího Vovsa, potvrzení o převzetí věci z 14. 7. 1959.

58 NA, f. SSNV – nezpracováno, osobní spis (vězně) Antonína Vovsa.

59 ABS, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (MV-KR), a. č. 584226 MV.

60 Emailová korespondence autora s panem Josefem Vovsem z 30. 1. a 27. 2. 2013. Srovnej ABS, f. Objektové svazky – Centrála (MV-OB), a. č. OB 1766 MV (registrační číslo 8864 Ústí; OB-48 Ústí).

Petr Mallota

snad nikdo takový v protikomunistické odbojové organizaci Praha – Žatec nefiguroval? Jsme vůbec schopni takovouto možnost připustit? Posledním arbitrem v této věci musí být svědectví dochovaných pramenů, nikoli určitá zavedená interpretační schémata či svého druhu „dogmatika“, jež často podprahově determinuje naši analýzu. Jak došlo k dekonspiraci protikomunistické odbojové organizace Praha – Žatec?

Zachované operativní materiály StB a OBZ nám vykreslují přesný obraz toho, co se před více než šedesáti lety událo. Dáme-li je navíc do spojitosti s dalšími dostupnými dokumenty a konfrontujeme-li je i se vzpomínkami pamětníků, sledujeme smutné události takřkajíc v přímém přenosu.

Komunistická tajná policie se do odbojové organizace Praha – Žatec vklínila vlastně náhodou, při „realizaci“ zcela jiné podzemní skupiny. Jednalo se o osoby kolem profesora Karla Nigrína, které udržovaly ilegální kanál do Německa, kudy do Československa přicházeli kurýři se svými zpravodajskými úkoly. Při uskutečňování těchto nebezpečných aktivit se ovšem stalo přesně to, co se stát v žádném případě nemělo. Zpravuje nás o tom tajná zpráva referátu 63b (organizované přechody hranic) skupiny BAa (tzv. vnitřní Statní bezpečnost v čele s Osvaldem Závodským) z 1. března 1949. Text uvozený výmluvným názvem *Špionážní organizace prof. Nigrina a JUDr. Kocka v Čechách – částečná realizace a návrh k dalšímu postupu* obsahuje detailní informace o odhalení a zlikvidování Nigrínovy odbojové skupiny: *Dne 20. 9. 1948 byl zatčen Šimon Studený, kurýř americké zpravodajské složky CIC z Řezna, který byl již několikrát na území ČSR a měl za úkol navázat spojení s prof. Nigrinem. Studený spojení navázal, předal zprávy od CIC a po předání zpráv byl zatčen. Na základě poznatků vytežených od Studeného, provedli jsme napojení na prof. Nigrina a tímto způsobem se zjistilo, že k Nigrinovi dochází další spojky, které jsou vysílány z CIC v Řezně a to jmenovitě jistým Johnem Connorem.*⁶¹

Tajná zpráva pokračuje tím, že dne 22. prosince 1948 došlo k zatčení dalších dvou agentů CIC, kteří společně překročili hranice z Německa do Československa. Prvním z nich byl Oldřich Čerych, druhým František Srb. Prvně jmenovaný předal Nigrínovi nové instrukce z ústředí, jež se týkaly vybudování nové ilegální cesty pro kurýry, nutnosti připravit se na budoucí navázání spojení pomocí radiostanice a co nejrychlejší zaslání „prověření osob“, které zahraničí žádalo. V důsledku tohoto agenturního průniku se StB Nigrínovu odbojovou skupinu podařilo odhalit a od základů rozvrátit: *Na základě vlastních poznatků (přímý styk orgánů s ilegality) a na základě protokolárních výsledků kurýřů přicházejících od Johna Connora, případně posílaných od Kocka a na základě zadržovaných zpráv bylo zjištěno, že se jedná o zpravodajskou síť vytvořenou příslušníky bý. strany nar. socialistické, kteří si vzali za úkol budovat špionážní síť a podávat zprávy z oboru bezpečnosti, z politického a hospodářského života.*⁶²

První zatýkácí vlna se týkala čtveřice mužů a proběhla následovně: profesor Karel Nigrín 6. února 1949, Ing. Pavel Lohoňka 23. února 1949, JUDr. Václav Kock 28. února 1949 a ještě též den večer bývalý okresní velitel SNB, poručík František Voborský

61 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ - operativní podsvazek č. 5, zpráva referátu 63 B o špionážní organizaci prof. Nigrina a JUDr. Kocka v Čechách pro přednostu skupiny BAa z 1. 3. 1949.

62 Tamtéž.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

z Prahy. Právě on byl vedoucím jiné odbojové skupiny, jejíž jádro tvořili příslušníci SNB a která pracovala zpravodajsky. Napojena byla sice na Nigrína, operovala však víceméně samostatně. StB bestiálními výsledky odhalovala další ilegální nitky a kontakty. Ve zprávě se žádá o urychlené zatčení dalších 26 lidí, jejichž seznam je součástí tohoto dokumentu. Pro nás je zde důležité jméno bývalého příslušníka StB Josefa Menšíka. Tento muž byl totiž napojen jak na Františka Voborského, tak na obchodníka Bohuslava Hubálka, pražského vedoucího organizace Praha – Žatec. Menšík dokonce zorganizoval setkání Voborského s Hubálkem – oba odbojáři spolu jednali ve věci protikomunistických aktivit.

Právě toto je klíčový okamžik! Komunistická tajná policie, která se původně zaměřuje na Nigrínovu „špionážní“ skupinu, se skrze její „realizaci“ v únoru 1949 dostává na ilegální organizaci Františka Voborského. A odtud na počátku března 1949 (přes Františka Voborského a Josefa Menšíka, kteří jsou ve spojení s obchodníkem Bohuslavem Hubálkem) na organizaci Praha – Žatec. Ze spisové dokumentace jednoznačně vyplývá, že akce „NORBERT“ bylo původně heslo, kterým StB označovala likvidaci Nigrínovy ilegální skupiny. Heslem označujícím aktivity odbojové organizace Praha – Žatec, která chystala protikomunistické povstání, se stala až po jejím překvapivém odhalení.

František Voborský tedy skončil s pouty na rukou večer 28. února 1949, v noci z 1. na 2. března 1949 ho následoval i Josef Menšík. Již 1. března 1949 se ve Voborského výsledkovém protokolu objevuje jméno Bohuslava Hubálka, znovu pak 3. března 1949. Stejně datum, tedy 3. března 1949, nese výsledkový protokol Josefa Menšíka, v němž se objevuje základní popis Hubálkových plánů na ozbrojený protikomunistický převrat.⁶³ Co nastalo? Ještě téhož dne, přesněji v noci z 3. na 4. března 1949, příslušníci Krajského velitelství Praha vtrhávají do domu Bohuslava Hubálka v Dejvicích. Tomu se však podaří uprchnout a skrýt se u vrchního kriminálního inspektora Josefa Fakana.⁶⁴

Zdá se, že řetěz, po jehož článcích StB postupovala dál a dál, je tímto přerušena a členové organizace Praha – Žatec jsou tak alespoň načas zachráněni. Bohužel se to ukazuje jako iluzorní: *Mne zatklí 4. března. Šel jsem na schůzku k panu Hubálkovi do Dejvic, zazvonil jsem, otevřel mi chlap se samopalem, namířil mi ho na břicho a řekl: „Tak pojdte dál, mladý pane!“*⁶⁵ popisoval později své zatčení student Vladimír Struska, fungující v organizaci Praha – Žatec jako spojka. Aby toho nebylo málo, týž den večer (tedy 4. března 1949) StB vypátrala i Bohuslava Hubálka.

63 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6378 MV, Voborský František a spol. – mapa č. 3, výsledkové protokoly Františka Voborského na KV StB Praha z 1. 3. a 3. 3. 1949; ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“-Jebavý a spol. - III. díl, výsledkový protokol Josefa Menšíka na KV StB Praha z 3. 3. 1949.

64 K průběhu zatýkání, jakožto i k některým nesprávným údajům o době zatčení (Karel Sabela, Miloslav Jebavý) bližší MALLOTA, Petr: Protikomunistická odbojová organizace Praha-Žatec. Konstrukce, provokace, či skutečnost? In: *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. ÚSTR, Praha 2012.

65 CÍLEK, Roman: *Čas triumfu, čas pomsty. 1948–1952: pohled do zákulisí politických zločinů*. Tempo, Třebíč 1997.

Petr Mallota

Nyní již byly všechny trumfy na straně komunistické politické policie. V tajné zprávě Krajského velitelství StB Praha pro útvar 701-A (skupina BAa) z 5. března 1949, jež nese název *Realisace akce „Norbert“ a další postup* stojí: *Další realizací uvedeného případu došlo k zatčení štržm. SNB Šimáka, který vypověděl, že byl napojen na Antonína Hubálka, jehož ilegální organizace byla zapojena na skupinu důstojníků čsl. armády. Dále bylo zjištěno propojení na příslušníky SNB a na složku kriminální. Podle výpovědi Šimáka byl touto ilegální organizací připravován násilný převrat v ČSR, v nejbližší době. Následují jména nově zjištěných členů protikomunistického podzemí, které je zapotřebí okamžitě zatknout (podle spisové dokumentace byli všichni skutečně zajištěni). Zpráva končí důrazným konstatováním: *Další realisace jest nutná, neboť ozbrojená akce byla připravována na nejbližší dny.*⁶⁶*

Z druhého dne, tedy ze 6. března 1949, se dochoval další operativní materiál. Vedoucí politického oddělení Krajského velitelství StB Praha zaslal svému představenému zprávu o probíhajícím šetření. Ta nám znovu dosti plasticky demonstruje anatomii celého rozkrytí: *Z příkazu útvaru 701a byla provedena realisace akce „Norbert“ a v této souvislosti bylo zatčeno několik lidí, z nichž za zmínku stojí profesor Nigrin, por. SNB Voborský a jiní. Na základě výpovědi zatčených osob, byla dalším šetřením odhalena rozsáblá organizovaná akce, která byla řízena ze zahraničí a byl připravován v nejbližších dnech násilný převrat, který měl být proveden ze dne 5. na 6. března 1949 za podpory příslušníků čsl. armády, SNB a později za podpory osob civilních. Že tato akce byla důsledně připravována svědčí ta okolnost, že v celé věci byly zapojeny osoby, které již dříve byly v tom smyslu poučeny a byly jim dány instrukce, jak mají v daný okamžik jednat.*⁶⁷

V textu této interní zprávy se lze dočíst další podrobnosti, některé údaje, které vyšetřovatelé uvádějí, jsou ovšem nadhodnocené, nepřesné či nepravdivé, jako třeba upozornění na to, že po vypuknutí povstání přistanou na letišti v Ruzyni americká letadla (tato zpráva ovšem vyvolala u bezpečnostních složek značné znepokojení, byla nařízena zostřená bezpečnostní opatření na všech letištích v Čechách a pohotovost leteckých hlídek), stejně jako tvrzení, že již byly ze Žatce do Prahy vlakem vypraveny tanky (nebyly). Mluví-li se o kapitánu Františku Šlajsovi a jeho rotě, která přijela vlakem z Milovic do Prahy, odpovídá to skutečnosti jen potud, že 5. března 1949 tento člen protikomunistické organizace Praha – Žatec skutečně se svými vojáky do Prahy přijel. Ovšem nikoli primárně kvůli účasti na převratu, ale proto, že se podle plánu vracel z ostrých střelb zpět do posádky v Kralovicích. Je ovšem pravdou, že se na schůzce 27. února v Praze vážně přemýšlelo, že by se tato šťastná okolnost zakomponovala do plánu povstání, které by pak vypuklo právě 5. března 1949. Nakonec však bylo kvůli zapojení dalších posádek od tohoto data upuštěno. Jak již bylo již uvedeno, nové datum bylo stanoveno na 8. března 1949. Také z tohoto tajného dokumentu je patrné, že vyšetřování teprve postupně odkrývalo skutečnou velikost protikomunistického podzemí, zde např. vedoucí politického oddělení informoval svého nadřízeného o tom, že ilegální skupina měla své lidi nejen v řadách SNB a Svazu brannosti,

66 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – operativní podsvazek č. 5, zpráva KV StB Praha o realizaci akce „Norbert“ a dalším postupu pro útvar 701-A z 5. 3. 1949.

67 Tamtéž, zpráva vedoucího politického oddělení KV StB Praha pro krajského velitele z 6. 3. 1949.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

ale i mezi vojáky, kde je však zapotřebí šetření teprve zahájit, protože zatím jedinou zjištěnou osobou je kapitán František Šlajs.

Podrobněji a ve shodě se všemi předešlými dokumenty je rozvedena dekonspirace protikomunistické odbojové organizace také v situační zprávě o průběhu realizace připravovaného puče, kterou zpracoval KV StB k 8. březnu 1949: *Dne 1. 3. 1949 byla na podkladě agenturních poznatků zahájena likvidace ilegální skupiny, vedené prof. Nigrinem [...] Nigrinova skupina byla prostřednictvím Zdeňka Lukašтика, studenta z Prahy, napojena na býv. poručíka SNB býv. okr. velitele okresu Praha XIX. [...] Poručík SNB Voborský vytvořil rozsáhlou ilegální skupinu, z níž nejzajímavější osoby jsou por. SNB Kubelka, býv. člen ZOB 2, št. strážm. SNB Kašpar, na něhož byla napojena skupina strážmistrů Javor a Lípa a zejména pak velkoobchodník z Dejvic Hubálek, který vytvořil vlastní velmi silnou skupinu, do níž byli převážně zapojováni příslušníci SNB a jiných bezpečnostních složek. [...] Z Hubálkovy skupiny vedlo spojení prostřednictvím dvou spojek na býv. mjr. britské armády, čsl. stát. občana Miloslava Jebavého, pseud. major Zdeněk, který se podle dosavadních poznatků jeví jako ústřední osoba rozsáhlé voj. organizace, do níž byl zapojen větší počet důstojnictva sboru armády a příslušníků SNB.*⁶⁸

Vraťme se nyní k případu kapitána Františka Šlajse z Kralovic. Jedná se totiž o nanejvýše podstatný moment. Na stopu tohoto vojáka se StB dostala pravděpodobně po brutálním výslechu Václava Šimáka. Tento muž pod tlakem vyšetřovatelů 5. března 1949 vypovídal o schůzce odbojářů 27. února 1949 v Praze, které se také zúčastnil. Zmínil se o tom, že se na ní s jistým důstojníkem probírala možnost využít k povstání jeho rotu vojáků, která bude v inkriminovanou dobu, tedy 5. března 1949 večer, projíždět Prahou. StB se ovšem od svého vězně nedozvěděla ani jméno tohoto důstojníka, ani konkrétní jednotku. Václav Šimák pouze uvedl, že to *byl nějaký kapitán v civilu, jehož takto jmenovali.*⁶⁹

Za této situace StB nezbývalo než povolat na pomoc OBZ. Teprve tehdy, 5. března 1949, se tedy s největší pravděpodobností do případu vložili vojenští zpravodajci. Ti se s využitím svých zdrojů pokusili neznámého důstojníka a jeho jednotku ztotožnit: *Zprávu o počátečním šetření obdrželo zdejší oddělení dne 5. 3. v 16:00 hodin. Ihned bylo zahájeno pátrání zda nějaká jednotka bude projížděti ve večerních hodinách Prahou. Bylo zjištěno, že bude projížděti ze střelnice v Milovicích rota z Kralovic vedená kpt. Šlajsem, což odpovídalo účasti kpt. v civilu na schůzce dne 27. 2. 1949 vedené „Zdenkem“ (krycí jméno Miloslava Jebavého – pozn. autora). Vlastní orgánové čekali na nádraží příjezdu roty, kpt. Šlajse pod záminkou různých informací odvedli a zajistili. Rotu pod velením zástupce odeslali do Kralovic, kam podle hlášení skutečně došla.*⁷⁰

68 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – operativní podsvazek č. 4, situační zpráva KV StB Praha o průběhu realizace připravovaného puče z 8. 3. 1949.

69 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – Jebavý a spol. – II. díl, výslechový protokol Václava Šimáka na KV StB Praha z 5. 3. 1949.

70 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – operativní podsvazek č. 4, zpráva o šetření. V jiné navazující tajné zprávě z proveniencie OBZ stojí: *Zprávu o šetření StB obdrželo zdejší oddělení dne 5. 3. 1949 v 16.00 hod a šetřením bylo zjištěno, že kolem 21.00 hod. má projížděti přes Wilsonovo (sic) nádraží v Praze rota NZ z Kralovic, vedená kpt. Šlajsem. Naši orgánové očekávali příjezd roty na nádraží. Po zjištění, že zatím rota nepřipravuje žádnou akci a jelikož byl zájem, aby zákrok proti jednotce – odzbrojení jednotky – nevzbudil rozruch a respektive ohlas v západním zabraněním rozhlase, bylo rozhodnuto velitele roty*

Petr Mallota

Můžeme říci, že od této chvíle, tedy od 5. března 1949, obě složky na likvidaci odbojové sítě spolupracovaly. Kapitána Františka Šlajse nejprve vyslýchala StB, druhý den, 6. března 1949, si ho převzaly vojenské orgány. Právě výslech Františka Šlajse z Kralovic umožnil pronikání vyšetřovatelů do kralovické odbojové buňky, kde figurovali bratři Antonín (zatčen 6. března 1949) a Václav (uprchl do Německa) Vinšovi. Odtud pak vedla cesta k Jiřímu Vovsovi do Žatce, přičemž druhou takovou cestu k němu otevřel svým výsledkem z 6. března 1949 bratranec Miloslava Jebavého František Řepa. Jiří Voves byl zatčen v noci ze 6. na 7. března 1949. Dne 7. března 1949 byli zatčeni další odbojáři, např. podplukovník Vilém Sok-Sieger, podplukovník gšt. Josef Gonic či žatecký kapitán Karel Sabela. Již 6. března 1949 v odpoledních hodinách došlo k zatčení Miloslava Jebavého.

Jak ze sumy operativních materiálů, jakož i dalších skutečností – viz například samotný průběh zatýkání – vyplývá, proces vyšetřování byl živelný, neobešel se bez tápání, chybných představ i přehmatů. Tak byl například zatčen náčelník štábu tankové jednotky z Žatce major Petrák, o němž se vyšetřovatelé domnívali, že byl do chystaného převratu zapojen, aby ho později, když se prokázal opak, propustili. Samostatnou kapitolou jsou dochované tajné depeše z provenience StB s OBZ, které obsahovaly v závislosti na získaných poznacích konkrétní rozkazy a pokyny pro podřízené složky (nařízení zostřených bezpečnostních opatření na všech letištích, sledování chování mužstva u vybraných vojenských útvarů, vytvoření speciální jednotky v síle čtyř k dispozici hlavnímu štábu dne 8. března 1949 atd.⁷¹). Mezi archiváliemi nalezneme dílčí informace, jež jsou postupem vyšetřování doplňovány, pomocná schémata propojení jednotlivých skupin, v nichž místo jmen některých osob je pouze otazník, protože se tyto odbojáře tehdy ještě nepodařilo ztotožnit: *Vedoucím a hlavním iniciátorem celé skupiny byl agent „Zdeněk“ údajně major v záloze, jehož totožnost dosud nebyla přesně identifikována a šetří se. Pod jeho vedením byla svolána schůzka vedoucích civilních osob a vojenských osob, kteří měli (sic) poskytnouti pro akci vojenské oddíly včetně tanků. Této schůzky se zúčastnili: Kpt. Šlajs z posádky Kralovice, který byl zatčen a doznal se, důstojník ze Žatce, údajně velitel tankové jednotky – dosud nezjištěn – šetří se, pplk. z Milovic a další dva důstojníci – dosud nezjištěni – šetří se.*⁷² Dodejme, že kvůli identifikaci onoho neznámého důstojníka ze Žatce, jenž se měl zúčastnit ilegální schůzky odbojářů v Praze dne 27. února 1949, byl před zatčením odbojáře předveden právě náčelník štábu žatecké tankové jednotky mjr. Petrák.

kpt. Šlajse zajistiti a rotu pod vedením zástupce odeslati do Kralovic. Toto bylo provedeno, kpt. Šlajs pod záminkou poskytnutí informací od roty odveden, pak zajištěn, a rota pod vedením zástupce odjela.

71 MALLOTA, Petr: Protikomunistická odbojová organizace Praha-Žatec. Konstrukce, provokace, či skutečnost? In: *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. ÚSTR, Praha 2012, s. 81.

72 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – operativní pods vazek č. 4, zpráva o šetření. Citovaná pasáž je glosována ručně psanými poznámkami, např. je již identifikován Miloslav Jebavý jako agent „Zdeněk“. Informace o důstojníkovi – veliteli tankové jednotky z Žatce, který měl být přítomen na schůzce v Praze, stejně jako důstojník z Milovic, je nepřesná, ve skutečnosti se koordináčního setkání zúčastnil „civilní“ odbojář ze Žatce Jiří Voves, který ovšem jednal i za kapitána Karla Sabelu, a s ním také Stanislav Körner. Z Podbořan pak přijel kpt. pěch. Bohumil Pešta. Omyl vznikl zřejmě i kvůli tomu, že vojenské osoby byly v civilu.

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

V původních operativních materiálech, konkrétně ve standardizovaném formuláři, který zaslalo Krajské velitelství Praha pro Velitelství StB Praha (útvár 701-A), se mimo jiné uvádělo, kdy a jak došlo k odhalení skupiny Jebavý a spol. V kolonce *Měsíc odhalení* stojí *počátkem r. 1949*, v kolonce *Spojení na jiné skupiny nebo organizace* čteme *zprav. ileg. skup. prof. Nigrina*. Konečně v kolonce *Způsob odhalení* nalezneme *realisací*. Kolonka *Vlastní agenti (uveďte krycím číslem)* neobsahuje žádný záznam.⁷³

Jak se již v předešlém textu objevilo, tragickou kauzu vyšetřovala později i Inspekce ministra vnitra. V její gesci bylo zjistit, zda nedošlo k porušení socialistické zákonosti, tj. i k použití provokací. Jaký byl tedy její – dodejme, že pro naše posouzení tehdejších událostí zcela zásadní – verdikt? Je v souladu, nebo naopak v rozporu s předloženými prameny? Ve zprávě Inspekce z 18. září 1959 je mimo jiné napsáno: *Illegální skupinu Jebavý a spol. je nutno hodnotit jako nebezpečnou vzhledem k tomu, že byla značně rozšířena a že do ní byly zapojeny vojenské posádky Žatec a Milovice a že při provádění akce měly být použity i tanky. Skupina nebyla operativně rozpracována a k jejímu odhalení došlo náhodně při výslechu osob z jiné ilegální skupiny.*⁷⁴

Závěr

V předkládané studii byla řešena kardinální otázka, byla-li protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec provokačním veledílem komunistických zpravodajských služeb, či zda ji měly její složky agenturně podchycenou. Na základě nikoli dílčí sondy, nýbrž zevrubného studia širokého portfolia pramenů, lze mít za prokázané, že tato „ilegalita“ pod kontrolou StB nebo OBZ v žádném případě nebyla. Činnost Jiřího Vovsa, jednoho z vedoucích odbojářů, nebyla fingovaná, nýbrž skutečná. K odhalení skupiny došlo dekonspirací ilegální zpravodajské skupiny profesora Karla Nigrina a jejím následným rozbitím. Tyto závažné poznatky vztahující se k problematice plánování a pokusu uskutečnit v prvních měsících a letech po komunistickém puči „protistátní“ převrat je zapotřebí začlenit do současné historiografické reflexe perzekucí v padesátých letech, a především protikomunistického odboje v Československu.

73 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6147 MV, akce „Norbert“ – operativní č. 6, formulář protistátní pučistické skupiny popraveného mjr. M. Jebavého z 16. 5. 1950. Srovnej ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-6297 MV, Prokeš Květoslav a spol. - operativní pods vazek č. 1, formulář protistátní organizace Prokeš Květoslav a spol. z 18. 5. 1950. V kolonce *Způsob odhalení* nalezneme *agenturně, realisací*, v kolonce *Vlastní agenti (uveďte krycím číslem)* stojí *AKP/334*.

74 ABS, f. Inspekce MV ČSSR, I. díl (A 8/1), Václav Lajbl a spol., inventární číslo 839, zpráva Inspekce z 18. 9. 1959.

Petr Mallota

Cesta do neznáma – leďčický rodák se v roce 1930 vydal na zkušenou do Francie, odkud se vypravil na Korsiku a posléze zamířil do africké Casablancy

Zdroj: archiv rodiny

Příslušník Čs. samostatné obrněné brigády Jíří Voves krátce po válce na návštěvě u rodiny v Mnětěši

Zdroj: archiv rodiny

Po demobilizaci na podzim 1945 se strýcem a bratrem Josefem

Zdroj: archiv rodiny

Jiří Voves po zatčení Státní bezpečností v roce 1949

Zdroj: ABS

Petr Mallota

Útvar nápravného zariadenia
Leopoldov - pošt.schr.7.

V Leopoldove dňa 26.8.1953.

4

Vec: Odsúdený V o v e s Jíří - posudek.

Odsúdený V o v e s Jíří, nar. 18.4.1910 v Sedčice, okr. Roudnice nad Labem, odsúdený štátnym súdom v Prahe, zo dňa 9.6.1949, číslo jed. Or I.718/49 na dobu doživotne odňatia slobody. Toho času je vo výkone trestu v tunajšom ústave.

Chovánie menovaného nie je na dobrej úrovni, voči predstaveným sa chová nedôstojne, viackrát bol upomínaný. Pri pohovore sa prejavil veľmi špatne. V jeho osobnom spise nebolo zistené že by bol disciplinárne trestaný. Povaha je drzej a neukáznenej.

Pracovný výkon menovaného je na veľmi nízkej úrovni, svoju normu plný len na 50%, takže narušuje pri tom i pracovnú morálku iných, čo nerobí dobrý zjav medzi spoluodsúdenými.

Po stránke politickej menovaného je ťažko hodnotiť, možno ho posúdiť podľa jeho trestného činu a tiež podľa jeho pracovnej morálky. Zrejme jeho postoj k nášmu zriadeniu je nepriateľský, tak ako sa i prejavil pri pohovore, že on nebude robiť a keby nemal otca nikdy by sa nevrátil do našej ČSR. Jeho terajšie smýšľanie nie je možno charakterizovať je zarytým nepriateľom nášho štátu, preto ostražiteľt káže menovaného ponechať, ako najväčšieho nepriateľa.

Náčelník útvaru:
ppor.

M. Malina

Posudek na někdejšího příslušníka čs. zahraniční armády a protikomunistického odbojáře z věznice v Leopoldově

Zdroj: NA

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

Fotografie z vězeňského spisu

Zdroj: NA

Hlášení ke kázeňskému řízení		
Zákl. č.:	Jméno:	Umístění:
A016164	Voves Jiří	NPT/P
<p>Jmenovaný na základě nepovolení odeslání z konta rodině, napsal dopis velmi závažného obsahu, kde se zmiňuje o výkonu trestu, o udavačích a o tom, že vyděné peníze nemůže odeslat.</p>		
<p>Na každého vězně musí být samostatně hlášení! Částníci těchto provinění se uvedou navzájem jmény na jednotlivých hlášeních.</p>		
Dne 26. května 1956	<p><i>pro Sekci 15</i> podpis toho, kdo určuje vězně ke káz. řízení</p>	<p>Výsledky předběžného zjišťování - pracovní výkon - posudek. Návrh kázeňského trestu od toho, kdo určuje odsouzeného ke kázeň. řízení. Chování jmenovaného ve výkonu trestu je špatné, roznáší mezi odsouzenými nepravdivé zprávy, říká že od komunistů nic nechce a pod. Navrhuji 3 dny korekce.</p> <p>6/a <i>pro Sekci 15</i> podpis toho, kdo určuje ke káz. řízení.</p>

Dle dochovaných archiválií si Jiří Voves počínal během svého mnohaletého věznění velice statečně

Zdroj: NA

Petr Mallota

✈

+ s 93 oo mv pribram 13/7 1630 ===

mmk e
krajska sprava mv
k rukam nacebnika

p e a h a .
=====

hlasi o umrti odsouzeno - predlozeni.

hlasi, . ze dne 13. cervence 1959 zemrel na zdejsim npt vojna
odsouzeny c.km. 9145 - v o v e s jiri, nar. 18.4.1910 v Ledcici,
okres roudnice n/Labem, odsouzen rozsudke statniho soudu praha ze
dne 9.7.1949 c.j. or 1 718/49. pro paragraf 5/1.2b,d zak.c. 231/48
sb. k trestu odneti svobody na 25 let. pocatek trestu 9.6.1949.,
konec trestu mel mit dnem 9.6.1974. jmenovany se nachazi
na zdejsi m npt od 6.6.1959 , trvale bytem kladno. hrncirska 2564.
pracovne je zarasxx zarazen na vystavbe 10 etapy; kdy ve
13.05 hod. serz. v o z d a /z-hac/ pixx pri kontrole povrchu videl
jak odsouzeni lezi na zemi a projevoval se u neho srdecni zachvat.
ve 13.15 hod. byl odvezen na npt vonxx vojna na osetrovnu, kde
taborovy lekar zjistil , ze jde o srdecni mrtvivxx mrtvici.
provedl patricna opatreni/leky. injekce/ toto vsak bylo bezvysledne.
zaroven vedeni zdejsiho npt vyrozuniva rodinu odsouzeno
prostrednictvim o- vb kladno. v miste bydlistet.
zadam timto o vyjadreni zda bude povolen prevoz do mista
bydliste nebo zda ma byl xx byt pohrbem zde v pribrami.
vzhledem k trestne cinnosti prevoz jmenovaneho do miszxx
mista bydliste nedoporucuji.==

ks mv praha,npt vojna
post, schr. c.3 , pribram .
-----

v pribrami ze dne 13. cervence 1959.

nacebnik npt- vojna:
por. k o s u l i c vr. ++ sk

r 93 ks mv praha 13/7 1730 ruzickova ++opr

MŠZ - Krajská správa Stb Praha

Trans. št. 93 ze dne 13/7

prům. v. pos. 16.30

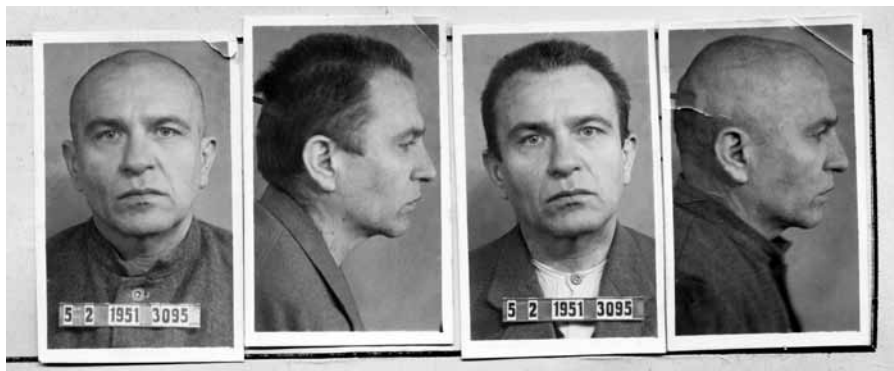
prům. v. hod. 17.30

Kugla

Po více než deseti letech Vovsovo srdce útrapy věznění nevydrželo

Zdroj: NA

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

Bratr Antonín Voves byl vězněn od roku 1949 do roku 1960

Zdroj: NA

Josefu Vovsovi se podařilo stejně jako dalšímu členu pražsko-žateckého podzemí faráři Václavu Vinšovi uniknout před zatčením komunistickou tajnou policií na Západ. Zde jsou oba zvěčnění v uprchlickém táboře v Eichstättu v létě 1949 (V. Vinš vlevo vpředu, J. Voves vpravo vpředu).

Zdroj: archiv rodiny

Petr Mallota

Přímý aktér tragických událostí, dnes americký občan Josef Voves na návštěvě v Mnětěši v březnu 2013

Zdroj: Petr Mallota

Vazeny Pane Mallota,

15.prosince 2012

Potvrzuji prijem Vaseho dopisu z 30.listopadu, který došel v pořadku.

Mile rad Vam podam veskere informace tykajici se "Zatce". Mnoho toho je vryto v me mysli a dost toho si budu muset osvezit z mych poznamek, abychom to meli na 100% jiste.

Na Vasi otazku tykajici se farare Vinse, ano Vasek byl do toho zasvecen, on to byl, který umožnil utek pres hranice.

Muj bratr Jiri byl zatcen 7.brezna ve 2 hod. v noci v restauraci na zeteckem nadrazi.

Vse ostatni pozdeji az si to trochu srovnam v mysli.

Zdravim Vas

J.Voves

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec

Jméno: N i g r i n	Číslo foto: 970 100
Jméno: Karel	Fotogr. dne: 11.4.1949
narozen: 29.2.1904 v Nové Strašecí	Čj. OSiB. Praha: 98058/49
Domovská přísl.: Praha	Oddělení: pol.
Bydliště: Praha XX., K Červenému dvoru č.4	Proč: akce Norbert
	Zvláštní znamení:

Zde přilepte foto

Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec byla odhalena na základě průniku StB do ilegální „špionážní“ organizace profesora Karla Nigrína a jejího následného rozbití – akce „Norbert“.

Zdroj: ABS

Jméno: V o b o r s k ý	Číslo foto: 1010
Jméno: František	Fotogr. dne: 11.4.1949
narozen: 22.12.1904 v Skalce, okres Tábor	Čj. OSiB. Praha: 98972/49
Domovská přísl.: Praha	Oddělení: pol.
Bydliště: Praha XIX., Zelená ul.1084/15 a	Proč: akce Norbert
	Zvláštní znamení:

Zde přilepte foto

Ilegální organizace profesora Karla Nigrína byla napojena na podzemní skupinu Františka Voborského, a ta pak skrze samotného Františka Voborského a Josefa Menšíka na člena skupiny Praha – Žatec obchodníka Bohuslava Hubálka

Zdroj: ABS

Petr Mallota

Krajské velitelství StB,
v Praze.

(úřední úradovny)

C. j. *3039* V Praze dne 1. března 1949

Zápis o zatčení.

Dnešního dne o 22.30 hodbyl(a) zatčen(a) v Praze XIX - " U Zlatého rožně " Brábova ul.24. pro akce - Norbert - podezření ze špionáže .
Josef Menšík

(přezdívky, jména za svobodna u žen)

nar. 16.3.1913, v Obratan, okres Pohořelov,
přišel do Praha, okres Praha, stát ČSR
stav ženatý, národnost česká, nábož. řím.kat.
rodiče Jan a Josefa rozená Bouřilová
manžel-ka, děti Zdenka rozená Rykrová
poručník (a mladistvých) býv. nár. soc. - úřadováno do února 48
povolání býv. ppap. SNB - pom. dělník, vojenský poměr 1.10.1934 - 15.9.1936
u fmy Černoch Praha VIII-Mezihorí
bydliště Praha /XIX- Národní obrany ul.č.465 / 6

Zatčení provedl Mk A. V/7
zatčeného prohlédl Niew V/7 v přítomnosti Mk V/7. MK.

Zatčený(á) má u sebe:
osobní doklady (číslo, datum, úřad vyhotovení):
Obč. legitimace č. 210/48 ze dne 31.V.1948 vyst. v Praze,

vlastní věci:

svazek klíčů,	bílá taška na cigarety
kapesní nůž v kož.pouzdrě,	1.023/90 Kós.
Plnicí pero "Matador"	pilníček na nehty v kož.pouzdrě.
1.hřebínek	1.kožená peněženka,
zapalovač	1.kožená oeněženka se zipem
dolní věci:	1.kožené hnědé rukavice
-----	2 kapesníky
2 zápisníky s poznámkami a	špátka, na cigarety
různými písemnostmi	šálka na krk
ponechána u referenta	snubní prstýnek
	přehledná knížka za "Heslo"

Kontrolní otisky prstů (palec a ukazováček pravé ruky)

Věznice KVSib
Vlastní věci správně převzaly
dne 29.4.49 o 11:20 hod

Zápis o zatčení - KC-E č. 15.

Teprve výslechy Františka Voborského a Josefa Menšíka přivedly StB na stopu ilegální organizace Praha-Zatec. Za povšimnutí stojí uvedení ještě původního označení této akce jako vyšetřování špionážních aktivit, nikoli pokusu o ozbrojený převrat.

Zdroj: ABS